

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544
และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ในมุมมองของภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการ
(Regulatory Impact Assessment of the Electronic Transactions Act B.E.
2544 (2001) and its amendments from the perspective of private
business operators)

นางสาว ศุภมาส พงษ์ภาคิน

เอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2563

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของเอกัตศึกษาที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของเอกัตศึกษาที่ส่งผ่านทางคณะที่สังกัด

The abstract and full text of individual study in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)

are the individual study authors' files submitted through the faculty.

หัวข้อเอกัตศึกษา   การประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทาง
อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมในมุมมองของ
ภาคเอกชนที่ผู้ประกอบการธุรกิจ

โดย   นางสาวศุภมาส พงษ์ภาคิน

รหัสประจำตัว   628 00801 34

หลักสูตร   ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดวิชา   ทวิไป

อาจารย์ที่ปรึกษา   ดร. พีรพัฒน์ โชคสุวัฒน์สกุล

ปีการศึกษา   2563

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้เอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ

ลงชื่อ.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร. พีรพัฒน์ โชคสุวัฒน์สกุล)

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่รวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้พฤติกรรมของคนเปลี่ยนไป ในหลายๆ ด้าน ซึ่งรวมถึงการทำธุรกรรมต่างๆ ในปัจจุบันที่มีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการทำธุรกรรมจากการติดต่อโดยตรง ไปสู่การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เนื่องจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มีความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มีสถานะทางกฎหมาย จึงมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมขึ้น มีเจตนารมณ์เพื่อรับรองการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และส่งเสริมการทำธุรกรรมของผู้ประกอบการเอกชนเพื่อยกระดับอุตสาหกรรมให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการมุ่งศึกษาปัญหาของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมเบื้องต้นในการปรับปรุงเพิ่มเติมแก้ไขกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย

จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ในมุมมองของภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการเห็นถึงความจำเป็นของการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม แต่ในมิติของการบังคับใช้กฎหมายพบว่า พบว่า ปัจจุบันกฎหมายยังไม่สามารถบังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความไม่พร้อมของภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ สามารถรับรองธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์โดยผลักดันภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้สร้างความตระหนักรู้ให้แก่บุคลากรภาครัฐในหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ รวมไปถึงความจำเป็นในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

การรับรองพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้การปฏิบัติจริงสอดคล้องกับกับเจตนารมณ์ทางกฎหมาย แม้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มีเจตนารมณ์เพื่อรองรับผลทางกฎหมายของข้อความที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความเท่าเทียมทางกฎหมายให้เท่าเทียมกับข้อความที่อยู่ในรูปของเอกสารกระดาษ

การเพิ่มเติมส่วนของกระบวนการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายให้ชัดเจนมากขึ้น โดยการมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการเปรียบเทียบระหว่างผลกระทบและผลสัมฤทธิ์ รวมถึงแนวทางในการนำผลสัมฤทธิ์มาไปพิจารณาต่อไป

การส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลและธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ หน่วยงานรัฐควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการมีการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ประกอบการ โดยออกแนวทางหรือมาตรฐานที่ครอบคลุมและมีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละธุรกิจ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษารายงานของเอกัตศึกษานี้สามารถสำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ ดร. พีรพัฒน์ โชคสุวัฒน์สกุล อาจารย์ที่ปรึกษาของผู้วิจัยที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ท่านได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ แก่ข้าพเจ้าทุกท่าน รวมถึงเจ้าหน้าที่หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ ที่ได้อำนวยความสะดวกและคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำต่าง ๆ ในการเรียนและการจัดทำรายงานเอกัตศึกษานี้สามารถ สำเร็จลุล่วงได้

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวของข้าพเจ้า และผู้ที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจที่สำคัญให้แก่ ผู้วิจัยตลอดมา

ศุภมาส พงษ์ภาคิน

สารบัญ

บทที่ 1	บทนำ.....	1
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
	1.3 สมมติฐานของการศึกษา	2
	1.4 ขอบเขตของการศึกษา	2
	1.5 วิธีดำเนินการดำเนินการศึกษา	3
	1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2	ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์	4
	2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย.....	4
	2.1.1. หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	4
	2.1.2. นิยามความหมายของการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	5
	2.1.3. วัตถุประสงค์ของการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย.....	6
	2.1.4. รูปแบบของการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	7
	2.1.5. การคำนวณและเปรียบเทียบผลประโยชน์และต้นทุนในการออกกฎหมาย	7
	2.2 แนวคิดเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.....	8
	2.2.1. นิยามความหมายของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์	8
	2.2.2. วัตถุประสงค์ของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์	10
	2.2.3. รูปแบบของการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.....	10
	2.2.4. บริการดิจิทัล (Digital Service).....	12
	2.2.5. บริการพื้นฐานสำคัญที่น่าเชื่อถือ (Trust Services).....	13

2.3	กรอบเขตความร่วมมือด้านมาตรฐานดิจิทัลระหว่างประเทศ	15
2.3.1.	กรอบเขตความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO).....	15
2.3.2.	กรอบเขตความร่วมมือกับคณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐานสาขาอิเล็กทรอนิกส์ (International Electrotechnical Commission: IEC).....	17
2.3.3.	กรอบเขตความร่วมมือกับองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ...	18
2.3.4.	กรอบเขตความร่วมมือกับการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD).....	19
2.3.5.	กรอบเขตความร่วมมือกับสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN).....	19
บทที่ 3	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	22
2562	3.1 พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562	22
	3.1.1. สาระสำคัญ.....	22
	3.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544.....	26
	3.2.1. สาระสำคัญ.....	27
บทที่ 4	การประเมินผลสัมฤทธิ์พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม	40
	4.1 วัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินการ.....	40
	4.1.1. ปัญหาและความจำเป็น	40
	4.1.2. สาเหตุและแนวทางการดำเนินการ	41
	4.2 การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย.....	41
	4.2.1. ทางเลือกที่ไม่ใช่การตรากฎหมาย	41
	4.2.2. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจะช่วยเหลือปัญหาได้อย่างไร.....	42

4.2.3. ความสอดคล้องระหว่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมกับยุทธศาสตร์ชาติ หรือแผนการปฏิรูปประเทศ	42
4.3 ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย.....	46
4.3.1. ประชาชน/รัฐ ได้ประโยชน์อะไรจากการตรากฎหมาย	46
4.4 ความพร้อมของรัฐในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย	48
4.4.1. ความพร้อมของรัฐ	48
4.5 บทสรุปจากการตรวจสอบความจำเป็น.....	49
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	52
บรรณานุกรม.....	57

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่รวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้พฤติกรรมของคนเปลี่ยนไปในหลายๆ ด้าน ซึ่งรวมถึงการทำธุรกรรมต่างๆ ในปัจจุบันที่มีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการทำธุรกรรมจากการติดต่อโดยตรง ไปสู่การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เนื่องจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มี รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มีสถานะทางกฎหมาย จึงมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมขึ้น ซึ่งเป็นการรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ การรับรองวิธีการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ทั้งนี้ การส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศไทยตามนโยบายของรัฐบาล ไทยแลนด์ 4.0¹

ปัจจุบันระบบการดำเนินธุรกรรมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นไปที่การทำธุรกรรมทางเอกสารหรือการใช้กระดาษ (Paper-based transaction) มาเป็นการดำเนินธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้ระบบการติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต โดยข้อมูลมีการเปลี่ยนจากรูปแบบเอกสารหรือกระดาษมาเป็นข้อมูลที่ถูกรวบรวมและจัดเก็บไว้ในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ทำได้อย่างรวดเร็ว และมีความสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งล้วนส่งผลในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการเอกชนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม แนวโน้มธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จะมีประโยชน์และอำนวยความสะดวกให้กับคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง และทำให้ธุรกิจมีการเติบโต แต่ในอีกด้านหนึ่งนั้น จะเห็นได้ว่า การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งอาศัยข้อมูลต่างๆ ที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายต่างๆตามมาหลายประการเช่น ความปลอดภัยของข้อมูลที่อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งอาจถูกลวงละเมิดจากอาชญากรที่มีความรู้ความชำนาญทางระบบการสื่อสารสารสนเทศเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบเช่น การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันประเทศไทยมีการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ยังมีกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์อีกหลายฉบับ โดยเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้คือ การรับรองการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และส่งเสริมการทำธุรกรรมของผู้ประกอบการเอกชน

¹ เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) กับอนาคตประเทศไทย. วารสาร เศรษฐกิจและสังคม ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2559

เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการมุ่งศึกษาปัญหาของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะหรือแนวทางที่เหมาะสมอันจะสามารถนำมาปรับปรุงพัฒนากฎหมายและแนวทางส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการให้มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อศึกษาแนวทางปฏิบัติที่ดีของต่างประเทศเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทย
- 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยกับต่างประเทศ
- 3) เพื่อหาแนวทางแก้ไขและเสนอแนะวิธีการที่เหมาะสมในการใช้กฎหมาย เพื่อให้การบังคับการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แก่ผู้ประกอบการเอกชน

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ประเทศไทยมีมาตรการในการรับรองสถานะทางกฎหมายในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยครอบคลุมในหัวข้อ เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการรับรองระบบควบคุมการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ยังคงมีข้อบกพร่องบางประการที่ไม่อาจทำให้การบังคับใช้กฎหมายได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อปิดช่องว่างดังกล่าว จึงมีความจำเป็นในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ในมุมมองของภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจ เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมเบื้องต้นในการปรับปรุงเพิ่มเติมแก้ไขกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อที่เกิดขึ้นจากกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยพิจารณาแนวทางจากพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 เพื่อประกอบการพิจารณาพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบ และนำมาปรับใช้เป็นแนวทางสำหรับการใช้มาตรการบังคับอิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แก่ผู้ประกอบการเอกชน

1.5 วิธีดำเนินการดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้เขียนใช้วิธีวิจัยจากเอกสาร โดยค้นคว้าคำอธิบายจากหนังสือ และบทความ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมถึงเว็บไซต์ บทความของงานวิจัยต่างๆ รวมถึงงานวิจัยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการหาผลกระทบของผลประทบของผู้ประกอบการที่มีการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ทราบถึงความหมายของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งรูปแบบและประเภทของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำเสนอให้เข้าใจความเป็นมาและความสำคัญของกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
- 2) เพื่อให้เข้าใจปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และผลกระทบที่ผู้ประกอบการได้รับจากการใช้กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
- 3) สามารถกำหนดแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและส่งเสริมผู้ประกอบการเอกชนในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
- 4) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยมีมาตรฐานเทียบเคียงกับประเทศที่เป็นกรณีศึกษาที่ดีและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

บทที่ 2

ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการธรรมาภิบาลทางอิเล็กทรอนิกส์

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

2.1.1. หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

เนื่องจากรัฐบาลได้มีการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้กฎหมาย จึงได้เกิดแนวคิดการตรวจสอบคุณภาพของกฎหมายภายหลังเมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว (Ex post evaluation of regulations) มาปรับใช้กับบรรดากฎหมาย กฎ หรือระเบียบต่างๆ ในประเทศไทย รัฐบาลจึงได้ดำเนินการจัดให้มีการตราพระราชกฤษฎีกาการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมาย พ.ศ. 2558 ขึ้นใช้บังคับตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวกำหนดให้รัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายมีหน้าที่จัดให้มีการพิจารณา ทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายทุก 5 ปีที่กฎหมายนั้นใช้บังคับ เพื่อพิจารณาคุณภาพของกฎหมาย และศึกษาเพื่อให้มีการปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายนั้น เพื่อให้กฎหมายมีความสอดคล้องกับ สถานการณ์และบริบทต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง และเพื่อส่งเสริมให้การใช้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้จริงตาม เจตนารมณ์ของกฎหมายอันจะส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Better Regulation for the better lives) และยังเป็นการยกระดับความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีผลใช้บังคับ จึงได้มีแนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมาย ตามบทบัญญัติในมาตรา 77 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับมาตรา 77 และตามแนวทาง ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ขึ้นใช้บังคับ เพื่อพิจารณาดำเนินการและผลประโยชน์ของกฎหมายว่ามีความคุ้มค่าหรือไม่ ซึ่ง ส่งผลต่อโดยตรงสังคมในวงกว้างทั้งต่อหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญ มีความมุ่งหมายเพื่อในการกำหนดหนดหลักการสำคัญในการตรากฎหมายตามหลักการ ไม่ความมีกฎหมายเกินความจำเป็น และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและรับรู้การจัดทำ รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมาย มีหลักการดังต่อไปนี้²

(1) การมีกฎหมายเท่าที่จำเป็น และหากสามารถใช้มาตรการหรือวิธีอื่นในการแก้ปัญหา ก็ควรเลือกใช้วิธีนั้นก่อน เพื่อให้รัฐมีกฎหมายที่พึงจำเป็นในการใช้บังคับ

(2) การพิจารณาความสอดคล้องระหว่างกฎหมายและสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากรัฐ ควรมีกฎหมายเท่าที่จำเป็นเท่านั้น โดยรัฐจะต้องมีการพิจารณาว่ากฎหมายมีความจำเป็นและยัง สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันอยู่หรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน และควรมีการ ปรับปรุงแก้ไข หรือควรถูกยกเลิกเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ

² สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, หน้า 120-123.

(3) การเข้าถึงกฎหมาย รัฐจะต้องอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกฎหมายได้อย่างถูกต้อง และเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย

(4) การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีการรับฟังความหือของประชาชนต่อกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีการแลกเปลี่ยนความเห็นเพื่อให้กฎหมายสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง

(5) การวิเคราะห์ความค้ำค่าของกฎหมาย โดยกาประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการใช้กฎหมาย ในด้านต่างๆ เช่น ประโยชน์ที่จะได้รับ ผลเสียที่จะเกิดขึ้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีใครบ้าง

(6) การกำหนดระยะเวลา โดยในการประเมินผลสัมฤทธิ์ต้องมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน เพื่อให้การประเมินมีกรอบการดำเนินการที่ชัดเจน

(7) การกำหนดเงื่อนไข โดยต้องไม่มีการกำหนดเงื่อนไขในการตรากฎหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาทุจริต

(8) การกำหนดโทษทางกฎหมาย โดยกำหนดให้เฉพาะความผิดร้ายแรงเท่านั้น เช่น โทษทางอาญา โทษทางปกครอง

2.1.2. นิยามความหมายของการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

การประเมินผลสัมฤทธิ์กฎหมาย หมายถึง การประเมินผลกระทบจากการตรากฎหมาย หรือการบังคับใช้กฎหมายว่า กฎหมายมีความจำเป็นและยังสอดคล้องกับลำสมัย หรือไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมหรือไม่ เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพของประชาชน หรือมีผลกระทบที่ไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนหรือไม่ ซึ่งหากพบว่า กฎหมายนั้นหมดความจำเป็น หรือไม่สามรถบังคับใช้ได้ หรือไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมเป็นอุปสรรคต่อประชาชน จะต้องมีการพิจารณามาตรการทางกฎหมาย และการบังคับใช้ โดยการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิก เพื่อให้กฎหมายสามารถบรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ทั้งนี้ ในการประเมินผลสัมฤทธิ์กฎหมาย จะต้องมีการรับฟังความเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย³ และศึกษาอ้างอิงกับข้อมูลและสถิติต่างๆ ข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้ผลการประเมินดังกล่าวมีความสมบูรณ์และถูกต้องแม่นยำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) แจ้งหรือบอกข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้อง (Information) โดยหน่วยงานของรัฐจะต้องแจ้งข้อมูลต่อบุคคลซึ่งมีสิทธิหรือหน้าที่หรืออาจจะมีสิทธิหรือหน้าที่ หรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแจ้งข้อมูล 2) เพื่อให้ข้อมูลและดึงข้อมูล (Eliciting Opinion) โดยหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ยกร่างกฎหมาย หรือกฎ จะเป็นให้ข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้อง และหน้าที่ในการดึงข้อมูล เช่น ปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ และข้อเสนอแนะต่างๆ 3) เพื่อให้อำนาจแก่ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อสภาพปัญหานั้นอย่างจริงจัง (Involvement and Dialogue) โดยในการจัดทำร่างกฎหมายของหน่วยงานของรัฐควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เกี่ยวกับ

³ สรุปลงมาจาก ธรรมนิติย์ สุมันตกุล. กระบวนการและเทคนิคในการรับฟังความคิดเห็น, หน้า 2, (อัสสาเนา).

นโยบายหรือกลไกของการดำเนินการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการแท้จริงของประชาชนและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

2.1.3. วัตถุประสงค์ของการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายภาครัฐสามารถใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการกำหนดนโยบายและกฎหมายต่างๆ เพื่อให้การตรากฎหมายมีประสิทธิภาพและสามารถบังคับใช้จริงในทางปฏิบัติ และไม่สร้างภาระต้นทุนต่อผู้ประกอบการและประชาชน และป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบการและประชาชนภาคธุรกิจที่อยู่ภายใต้แนวทางนโยบายหรือการใช้กฎหมายโดยไม่จำเป็น เพราะมิได้มีการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการใช้กฎหมาย หรือการศึกษาวิเคราะห์ทางเลือกอื่นที่ดีกว่า โดยการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายมีวัตถุประสงค์⁴ดังนี้

- 1) เพื่อพัฒนากระบวนการในการกำหนดกฎกติกาในการกำกับดูแลของภาครัฐ
- 2) เพื่อปรับปรุงคุณภาพของกฎระเบียบของภาครัฐให้มีคุณภาพ

ทั้งนี้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของกฎหมายได้ดังนี้

- 1) เพื่อประเมินความจำเป็นในการออกกฎหมาย เพื่อประเมินว่าความจำเป็นในการที่จะมีกฎระเบียบขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างไร
- 2) เพื่อประเมินทางเลือกในการแก้ปัญหาโดยการออกกฎหมาย โดยพิจารณาจากความจำเป็นในการออกกฎหมายโดยเปรียบเทียบความคุ้มค่าระหว่างต้นทุนที่เสียไปและประโยชน์ที่จะได้รับ
- 3) เพื่อประเมินร่างกฎหมาย เมื่อได้ผลจากการประเมินทางเลือกในการแก้ปัญหาโดยพิจารณาร่างกฎหมายให้เหมาะสมมากที่สุด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายเป็นตัวช่วยในการออกแบบกระบวนการตรากฎหมายให้มีประสิทธิภาพ และทำให้กฎหมายมีความถูกต้อง และมีผลในการช่วยถ่วงดุลให้กฎกติกาของภาครัฐมีคุณภาพมากขึ้นจริงในทางปฏิบัติ เนื่องจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายได้มีการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ระหว่างภาครัฐที่เป็นผู้ตรากฎหมายและผู้ประกอบการด้วยกันเอง โดยหากมีประเด็นที่ผู้ประกอบการมีความข้องใจหน่วยงานของรัฐก็ต้องทำการชี้แจงเหตุผลและความจำเป็นในการออกกฎหมาย ตลอดจนผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้การตรากฎหมายมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายจะช่วยให้กฎหมายที่ภาครัฐกำหนดมีคุณภาพที่ดีขึ้นเพราะได้ผ่านการชี้แจง และแลกเปลี่ยน

⁴ปกรณ์ นิลประพันธ์, “ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปตัวบทกฎหมาย: การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายใหม่และการประเมินความเหมาะสมของกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแล้ว”, เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรผู้บริหารงานด้านกฎหมายภาครัฐระดับสูง รุ่นที่ 5, หน้า 1.

ข้อมูลกันจากหลายภาคส่วน นอกจากนี้ กฎหมายที่ผ่านการประเมินผลสัมฤทธิ์จะมีแรงดันจากผู้ประกอบการและประชาชนน้อยลง เนื่องจากได้รับการยอมรับจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแล้ว

2.1.4. รูปแบบของการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย⁵

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายสามารถแบ่งได้เป็น 2 ชั้น ชั้นแรกคือการประเมิน “ความจำเป็นในการออกกฎหมาย” ชั้นที่สองคือการประเมิน “ความคุ้มค่าของกฎหมายเมื่อเทียบกับทางเลือกอื่นๆ” ซึ่งจะต้องมีวิธีการในการคำนวณและเปรียบเทียบต้นทุนและผลประโยชน์ของทางเลือกต่างๆ เพื่อพิจารณาว่าวิธีการแก้ไขปัญหาคือการออกกฎหมาย หรือควรเป็นมาตรการอื่นทดแทนเพื่อแก้ไขปัญหา

ก่อนที่จะมีการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลกระทบของกฎหมาย ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการมีกฎหมายนั้นๆ โดยการ (ก) วิเคราะห์ลักษณะของปัญหาและความจำเป็นต้องออกกฎหมาย และ (ข) วิเคราะห์ความสามารถในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

การศึกษาวิเคราะห์ ความจำเป็นในการมีกฎหมายจะมีการประเมินระดับความรุนแรงของปัญหาที่ต้องการจะแก้ไขด้วย โดยครอบคลุมก่อน กลุ่มสังคมที่ได้รับความเดือดร้อน เช่น กลุ่มผู้มีรายได้น้อย กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มธุรกิจ ขนาดย่อม ฯลฯ ลักษณะของปัญหาที่กลุ่มสังคมเหล่านี้ต้องเผชิญ ความรุนแรงของปัญหา ข้อจำกัดของภาครัฐ

หากควรมีการออกกฎหมายใหม่ ข้อพิจารณาต่อไปคือ การออกกฎหมายใหม่จะต้องช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้โดยคำนึงถึงต้นทุนที่เกิดขึ้นและทางเลือกในการแก้ไขผลกระทบที่จะเกิดขึ้นด้วย ซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการออกกฎหมายจะต้องมากกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นกับสังคม

2.1.5. การคำนวณและเปรียบเทียบผลประโยชน์และต้นทุนในการออกกฎหมาย

ข้อมูลที่ใช้ในการเปรียบเทียบผลประโยชน์และต้นทุนในการออกกฎหมายและการใช้เครื่องมืออื่นๆ การคำนวณและเปรียบเทียบผลประโยชน์และต้นทุนในการออกกฎหมายแบ่งได้แก่ 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ หากผลกระทบที่เกิดขึ้นสามารถคำนวณได้เป็นจำนวนเงิน จะทำให้สามารถเปรียบเทียบตัวเลขได้ ผลกระทบของการออกกฎหมายหรือกฎหมายที่ต่างกัน

การวิเคราะห์ผลประโยชน์และต้นทุนที่มีการใช้อย่างแพร่หลายมี 3 วิธี⁶ คือ 1) การวิเคราะห์ผลประโยชน์และต้นทุนในการออกกฎหมาย (Benefit-Cost Analysis หรือ BCA) สามารถใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายและใช้เป็นเครื่องมือในการจัดทำพิจารณาโดยนำ

⁵ ดร. เตือนเด่น นิคมบริรักษ์ (2557) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ ทีดีอาร์ไอ บทความเรื่อง “การวิเคราะห์ผลกระทบในการออกกฎหมาย (Regulatory Impact Analysis (RIA)) เสนอในการประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลการศึกษา ซึ่งทีดีอาร์ไอได้รับมอบหมายจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ทำการศึกษาเรื่องกฎหมาย RIA และการวิเคราะห์ในการออกกฎหมาย ในวันที่ 10 มิถุนายน 2557

⁶ OECD. (2008). Introductory Handbook for Undertaking Regulatory Impact Analysis (RIA). Retrieved March 25, 2021, from <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/44789472.pdf>

หลักผลประโยชน์และต้นทุนมาใช้ เพื่อให้การออกกฎหมายสามารถก่อผลประโยชน์มากกว่าต้นทุน 2) การวิเคราะห์ต้นทุนในการออกกฎหมายอย่างเดียว (Cost-effectiveness analysis หรือ CEA) โดยเป็นเป็นการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบายจากการประเมินเฉพาะในส่วนของ “ต้นทุน” ในการตรากฎหมาย และ 3) การวิเคราะห์ Multi-criteria analysis (MCA) เป็นการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบาย เพื่อนำมากำหนดปัจจัยหรือบรรทัดฐานที่จะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของวัตถุประสงค์เหล่านั้น โดยจะมีเกณฑ์ของแต่ละวัตถุประสงค์ซึ่งจะถูกจัดลำดับหรือถ่วงน้ำหนักตามความสำคัญโดยเปรียบเทียบกันทางเลือกต่างๆ ในการดำเนินการตามนโยบายจะถูกให้คะแนนตามเกณฑ์ต่างๆ

เมื่อได้ผลการประเมินผลดีผลเสียของร่างกฎหมายแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการวิเคราะห์ทางเลือกอื่นๆ ที่สามารถทดแทนการออกกฎหมายซึ่งมีหลากหลาย โดยทางเลือกที่มักจะสามารถใช้ทดแทนการออกกฎหมายได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านการประชาสัมพันธ์กับประชาชนเพื่อที่จะให้ตระหนักถึงปัญหา เช่น การประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลในรายละเอียดแก่ผู้บริโภคโดยตรงเพื่อที่จะสามารถคุ้มครองตนเองได้ และเป็นทางเลือกที่มีการแทรกแซงของภาครัฐน้อยที่สุด เนื่องจากรัฐมักมีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจมหาชนในการแก้ไขปัญหาโดยขาดการคำนึงถึงความจำเป็น ดังนั้นเมื่อมีการกำหนดทางเลือกอื่นๆ และมีการประเมินผลดีผลเสียแล้ว ต่อไปคือการนำผลการประเมินผลกระทบของร่างกฎหมายที่เสนอและของทางเลือกต่างๆ มาเปรียบเทียบกัน การเปรียบเทียบความคุ้มค่าของแต่ละทางเลือกนั้นจะต้องมีความชัดเจน และผลการประเมินของทุกทางเลือกควรที่จะมีการนำเสนอในหน่วยที่เกี่ยวข้อง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

2.2.1. นิยามความหมายของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

การเชื่อมต่อ(Connections) ผ่านทางดิจิทัลเปลี่ยนแปลงวิถีติดต่อสื่อสาร และการดำเนินงานธุรกิจให้เกิดความรวดเร็ว ผ่านการเชื่อมแบบโลกาภิวัตน์ (Globalization) ส่งผลให้การสื่อสารมีความต่อเนื่องและไร้พรมแดน ข้อจำกัดของสถานที่ไม่เป็นอุปสรรคในการทำงานลดระยะเวลาในการทำงานใช้ระบบวีดิโอคอนเฟอเรนซ์ (Video Conference) ในการจัดการประชุม ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในงานขายเพื่อทำให้การขายมีระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transaction) หมายถึง กิจกรรมใดๆ ที่กระทำขึ้นระหว่างหน่วยธุรกิจ บุคคล รัฐ ตลอดจนองค์กรเอกชนหรือองค์กรของรัฐใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า และการติดต่อกับราชการ โดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ยกตัวอย่างเช่น การซื้อ-ขายสินค้าผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต, การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การสมัครสมาชิกผ่านระบบออนไลน์, การตกลงทำสัญญาซื้อ-ขาย หรือสัญญาตกลงตามข้อบังคับต่าง ๆ บนเครือข่าย การโอนเงินด้วยระบบอัตโนมัติผ่านระบบเครือข่าย, การสื่อสารรับ-ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วยเครือข่ายการสื่อสาร และการสอบถามข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น “ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์” ไว้ว่าหมายถึง “ธุรกรรมทุก

ประเภท (Committee for information, computer and communication policy, “Measuring Electronic Commerce”. 1997: Website) แต่ e-commerce เป็นการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายที่ครอบคลุมการซื้อขายสินค้าและบริการ โดยกระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น เห็นได้ว่า ธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transaction) มีขอบเขตที่กว้างกว่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce)

เอกสาร หมายความว่า กระดาษหรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข พัง หรือแผนแบบอย่างอื่นจะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพ หรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น (สำนักงานคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2553, น. 47; สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2557, น. 6) อิเล็กทรอนิกส์หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พลังไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการ ทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีการต่าง ๆ เช่นว่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา, 2544, น. 2) ธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า ธุรกิจที่กระทำขึ้นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2544, น. 2) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วย วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือโทรสาร (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2544, น. 2)

โครงสร้างเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์จัดเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งจับต้องไม่ได้ ในทางกายภาพ ดังนั้นเพื่อให้เข้าถึงหรือจับต้องหรือกระทำการใด ๆ กับเอกสารดังกล่าวในทางกายภาพในท้ายสุดผู้ใช้งานส่วนใหญ่จึงต้องทำการพิมพ์ออกมาในรูปเอกสารกระดาษซึ่งถือเป็นรูปแบบทั่วไปของ เอกสารที่ถูกสร้างขึ้นในปัจจุบัน เนื่องด้วยเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในหลาย ๆ ด้าน ที่ช่วยให้เอกสารที่สร้างขึ้น ด้วยระบบคอมพิวเตอร์สามารถจัดส่งไปยังปลายทางได้ในทันที ไม่จำเป็นต้องพิมพ์เอกสารดังกล่าวออกมา ในรูปกระดาษเพื่อจัดส่งด้วยวิธีการทางกายภาพอีก หรือการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการแสดงผล (Display Technology) ที่ช่วยให้ข้อความในเอกสารมีความชัดเจน และผู้ใช้งานสามารถอ่านได้ง่าย ไม่แตกต่างจากการอ่านข้อความในเอกสารกระดาษทั่วไป หรือการพัฒนาเทคโนโลยีด้านลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และ การรักษาความมั่นคงปลอดภัยในเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ช่วยในการพิสูจน์ตัวตนและความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อความในเอกสาร เป็นต้น เช่นนี้ผู้ใช้จึงไม่จำเป็นต้องมีการพิมพ์เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ออกมาในรูปกระดาษ (Print Out) ก็สามารถลงลายมือชื่อและจัดส่งไปยังปลายทางได้ และเมื่อไม่มีการจัดพิมพ์เอกสารในรูปกระดาษอีก ปัญหาภาระค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บเอกสารและสถานที่ที่ย่อมหมดไป และด้วยประโยชน์และประสิทธิภาพดังกล่าวข้างต้นทำให้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้รับความนิยมแพร่หลาย อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินธุรกรรมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงจากอดีต ซึ่งการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใน

อนาคตมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้น ต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับเอกสารสร้างขึ้นในรูปแบบ กระดาษที่มีแนวโน้มจะลดลง (นิชารัตน์สุจิริตวรานุกร, 2550)

2.2.2. วัตถุประสงค์ของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) มีหน้าที่และอำนาจกำหนดในกฎหมายตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 กำหนดให้ สพธอ. รับผิดชอบงานเลขานุการของคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ รวมทั้งมีหน้าที่ในการศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อรองรับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบาย และแผนงานด้านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

2.2.3. รูปแบบของการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อาจแยกพิจารณาได้หลายรูปแบบ หากพิจารณาจากทิศทางการติดต่อสื่อสารของผู้ประกอบการอาจจำแนกได้ดังนี้

ประเภทผู้ประกอบการกับผู้ประกอบการ (Business to Business – B2B) คือ การค้าระหว่างภาคเอกชนกับภาคเอกชน ซึ่งภาคเอกชน หมายถึงผู้ประกอบการ E-Commerce ที่เป็นนิติบุคคลและมีเจตนาในการทำธุรกิจซื้อขายสินค้าและให้บริการระหว่างกัน⁷ ซึ่งการนำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาประยุกต์ใช้ถือเป็นนวัตกรรมกระบวนการเพื่อลดต้นทุนและอำนวยความสะดวก ตลอดจนสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างองค์กร โดยมูลค่าการค้าที่เกิดขึ้นนั้นจะมีมูลค่าสูงกว่าการที่มีการจำหน่ายให้แก่กลุ่มลูกค้าบุคคลธรรมดาทั่วไป โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบตามระดับความหลากหลายของหมวดหมู่สินค้า ได้แก่

รูปแบบตลาดซื้อขายสินค้า (E-Marketplace) คือตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ของสินค้าระหว่างผู้ทำธุรกิจด้วยตัวเอง ซึ่งลักษณะเด่นของรูปแบบตลาดประเภทนี้คือความหลากหลายของหมวดหมู่สินค้าที่ผู้ลงขายสินค้าสามารถลงขายสินค้าได้ก็ได้อย่างเสรี ตัวอย่างของรูปแบบตลาด E-Marketplace ในประเภทธุรกิจ B2B เช่น Thaitrade.com ซึ่งเป็นตลาดกลางในการขายส่งสินค้าไทยผ่านระบบออนไลน์ที่ควบคุมดูแลโดยรัฐบาล โดยมีจุดประสงค์เพื่อเปิดช่องทางให้กับผู้ประกอบการไทยให้สามารถขยายฐานลูกค้าไปทั่วโลก

⁷ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (ม.ป.ป.). ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. สืบค้น 2 มีนาคม 2564, จาก [https://ictlawcenter.etcha.or.th/faqs#:~:text=ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์%20\(Electronic%20Transaction\)%20หมายถึง%20กิจกรรมใด%20ๆ,ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต%2C%20การ](https://ictlawcenter.etcha.or.th/faqs#:~:text=ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์%20(Electronic%20Transaction)%20หมายถึง%20กิจกรรมใด%20ๆ,ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต%2C%20การ)

รูปแบบผู้ค้าปลีกและตัวแทนจัดจำหน่าย (E-Distributor) จะเป็นการรวบรวมผู้ค้าปลีกหลายๆ ราย มาไว้บนแพลตฟอร์ม และจะมีรายการสินค้าให้ผู้บริโภคเลือกซื้อ โดยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าประเภท สนับสนุนการผลิต (Indirect Inputs) แต่อย่างไรก็ตาม E-Distributor นี้จะลดระดับความหลากหลายของ หมวดหมู่สินค้าโดยจะมีหมวดหมู่น้อยกว่า E-Marketplace เช่น บริษัท Macro Supplier Portal ที่มี จุดประสงค์เพื่อจำหน่ายสินค้าให้แก่ธุรกิจโดยเฉพาะ โดยจะเน้นไปที่การจำหน่ายสินค้าเพื่อธุรกิจอาหาร แบบครบวงจรสำหรับผู้ประกอบการรายย่อย เป็นต้น

รูปแบบผู้ให้บริการระบบการค้า (E-Procurement Solution) คือผู้ให้บริการระบบทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการจัดซื้อ-จัดจ้างออนไลน์ที่มีการดำเนินการผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และจะมีกลุ่มลูกค้าเป็นหน่วยงานภาครัฐกิจต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานเหล่านั้นสามารถให้บริการซื้อขายผ่าน ระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ เป็นการลดค่าใช้จ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นทางด้านราคาของ วัตถุดิบและค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิต ซึ่งผู้เล่นหลักในธุรกิจรูปแบบนี้ได้แก่ พันธวิษ ที่ เป็น แพลตฟอร์มให้บริการ E-Procurement โดยเฉพาะ

ประเภทผู้ประกอบการกับผู้บริโภค (Business to Consumer – B2C) คือ การค้าระหว่าง ภาคเอกชนกับภาคประชาชน ซึ่งภาคเอกชน หมายถึง ผู้ประกอบการ E-Commerce ที่เป็นบุคคล ธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ และมีเจตนาในการทำธุรกิจซื้อขายสินค้าและให้บริการระหว่างกัน⁸ ซึ่ง ภาคเอกชนจะมีความได้เปรียบในเรื่องของความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับในมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และคุณภาพการให้บริการ อีกทั้งยังมีฐานลูกค้าเดิมที่เป็นผู้ใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ภาคเอกชน สามารถลดต้นทุนการจัดจำหน่ายเพราะสามารถนำสินค้าจากศูนย์กระจายสินค้าส่งตรงถึงผู้บริโภคได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องสำรองสินค้า ณ จุดขาย ทำให้สามารถเสนอขายสินค้าผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ใน ระดับราคาที่ต่ำกว่าสินค้าที่จำหน่ายผ่านช่องทางเดิมคือหน้าร้าน (Front Store) ตลอดจนการเสนอ เงื่อนไขการขายที่ดีกว่าเพื่อจูงใจให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยสามารถแบ่ง ออกได้เป็น 3 รูปแบบตามระดับความหลากหลายของหมวดหมู่สินค้า ได้แก่

รูปแบบตลาดซื้อขายสินค้า (E-Marketplace) คือตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ของสินค้านี้ระหว่างธุรกิจ การค้าในรูปแบบบุคคลกับลูกค้าทั่วไปที่เป็นบุคคลธรรมดา ซึ่งลูกค้าสามารถเข้าไปเลือกซื้อสินค้าได้ผ่าน แพลตฟอร์ม โดยหมวดหมู่สินค้าจะมีอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากลักษณะเด่นของแพลตฟอร์มเหล่านี้คือ การที่ผู้ขายสามารถลงขายสินค้าได้ก็ได้อย่างเสรี แต่จะอยู่ในลักษณะการขายปลีก เช่น Lazada และ Shopee เป็นต้น

⁸ ให้ความหมายโดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA)

รูปแบบผู้ค้าปลีกอิเล็กทรอนิกส์ (E-Tailer) เป็นร้านค้าปลีกออนไลน์ที่มีการขายช่องทางการค้าจากร้านค้าที่มีอยู่จริงเชิงกายภาพ หรือร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม คู่แพลตฟอร์มการค้าที่ธุรกิจเหล่านั้นมีการสร้างแพลตฟอร์มหรือเว็บไซต์เป็นของตัวเอง เช่น bigc.co.th และ tops online ซึ่งเน้นจำหน่ายสินค้าประเภทอุปโภคบริโภค หรือห้างสรรพสินค้าระดับบนอย่าง Central ที่เริ่มมีแพลตฟอร์มการค้า อย่าง Central.co.th และ JD Central ซึ่งอยู่ในเครือเดียวกัน โดยลักษณะเด่นของรูปแบบ E-Tailer นี้ก็คือ แม้ว่าหมวดหมู่สินค้าจะมีความหลากหลายต่ำกว่า E-Marketplace แต่อย่างไรก็ตามสินค้าที่ผู้ขายจะนำมาวางจำหน่าย จำเป็นต้องมีการวางตำแหน่งทางการตลาดในระดับเดียวกับแพลตฟอร์ม เช่น tops online มีการวางตำแหน่งทางการตลาดโดยเน้นไปที่ลูกค้ากลุ่มแม่บ้านที่มีการจับจ่ายใช้สอยในสินค้าอุปโภคบริโภค เพราะฉะนั้นสินค้าที่จำหน่ายบนแพลตฟอร์มก็จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคเป็นหลัก

รูปแบบการค้าภายในกลุ่มธุรกิจเดียวกัน (Verticals) จะเป็นการซื้อขายสินค้ากับตลาดที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง โดยการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันหรืออาจเหมือนกันทุกประการแต่มีความต่างกันโดยคุณภาพ เช่น สินค้ากลุ่มวัตถุดิบในการทำอาหาร อย่างเว็บไซต์ cpfreshmartshop.com หรือสินค้ากลุ่มเครื่องสำอาง อย่างเว็บ Konvy.com เป็นต้น ซึ่งลักษณะเด่นของรูปแบบการค้าประเภทนี้คือผู้ประกอบการหรือเจ้าของแพลตฟอร์มจะทำการเสนอขายสินค้ากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ทำให้ความหลากหลายของหมวดหมู่สินค้าในรูปแบบธุรกิจนี้อยู่ในระดับต่ำมาก

ธุรกิจกับรัฐบาล (Business to Government – B2G) คือการค้าระหว่างผู้ประกอบการกับภาครัฐบาล โดยวัตถุประสงค์ของการซื้อขายของภาครัฐกับเอกชนก็เพื่อ พัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่าง ถนนหนทาง หรือการจ้างงานจากภาคเอกชนอย่าง บริษัทรับเหมาก่อสร้าง เพื่อสร้างสิ่งก่อสร้างที่จะเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐที่มาจากการจัดหาพัสดุด้วยวิธีตลาดอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Market – E-Market) และด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Bidding – E-Bidding)

2.2.4. บริการดิจิทัล (Digital Service)

การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Meeting)

ปัจจุบัน ระบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Meeting) ได้มีการนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด 19 (COVID-19) ส่งผลให้หน่วยงานต่างๆ มีการจัดประชุมในรูปแบบออนไลน์กันมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมที่มีการบังคับใช้และมีผลทางกฎหมาย เช่น การประชุมคณะอนุกรรมการ การประชุมคณะกรรมการ การประชุมสามัญผู้ถือหุ้น เป็นต้นในปี พ.ศ. 2563 อย่างไรก็ตาม การใช้ระบบประชุมผ่าน

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ควรมีกฎหมายและมาตรฐานควบคุมเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยจากการใช้งานประเทศไทยจึงได้มีการประกาศใช้พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 เพื่อให้มีผลบังคับใช้กับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์กับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงจัดทำมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กระบวนการจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความมั่นคงปลอดภัยภายใต้มาตรฐานที่กำหนด ตั้งแต่การแสดงตนของผู้ร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก่อนการประชุมไปจนถึงการแจ้งเหตุขัดข้องในระหว่างการประชุม ซึ่งสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) มีการดำเนินงานในการออกมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง และการรับรองระบบควบคุมการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภายใต้พระราชกำหนดดังกล่าว โดยดำเนินการจัดทำมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศของระบบควบคุมการประชุมตามข้อ (24) ภายใต้ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับระบบควบคุมการประชุมของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

มาตรฐานฉบับดังกล่าวได้พัฒนาตามแนวมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศที่เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและระดับสากล ดังนี้ (1) มาตรฐาน ISO/IEC 27001:2013, Information Technology - Security Techniques - Information Security Management Systems (2) มาตรฐาน ISO/IEC 27002:2013, Information Technology - Security Techniques - Code of Practice for Information Security Controls (3) มาตรฐาน ISO/IEC 27701:2019, Security Techniques - Extension to ISO/IEC 27001 and ISO/IEC 27002 for Privacy Information Management - Requirements and Guidelines (4) มาตรฐาน DSP-ENISA (5) ชมธอ. 19-2561 แนวทางการใช้ดิจิทัลไอดีสำหรับประเทศไทยสำหรับการลงทะเบียนและพิสูจน์ตัวตน และ (6) ชมธอ. 20-2561 แนวทางการใช้ดิจิทัลไอดีสำหรับประเทศไทยสำหรับการยืนยันตัวตน

2.2.5. บริการพื้นฐานสำคัญที่น่าเชื่อถือ (Trust Services)

บริการพื้นฐานสำคัญที่น่าเชื่อถือ (Trust Services) หากพิจารณาการแบ่งตามกรอบมาตรฐานของกลุ่มสหภาพยุโรป eIDAS11 จะเห็นได้ว่า eIDAS ได้แบ่งบริการพื้นฐานสำคัญที่น่าเชื่อถือ (Trust Service) ออกเป็น 5 บริการ ประกอบด้วย (1) e-Signatures (2) e-Seals (3) e-Timestamps (4) e-Registered Delivery Services และ (5) Website Authentication Certificates อย่างไรก็ตามหากพิจารณาบริการพื้นฐานสำคัญที่น่าเชื่อถือ (Trust Services) ในบริบทของประเทศไทยในปัจจุบันโดยเปรียบเทียบกับกรอบมาตรฐานของ สพธอ. จะสามารถจำแนกประเภทของบริการพื้นฐานสำคัญที่น่าเชื่อถือ (Trust Services) ได้เป็น 4 บริการ ได้แก่ 1) เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Document) 2) การลง

ประทับเวลาเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Timestamp) 3) การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Signature) และ 4) การพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Document)

ปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการจัดทำเอกสารอิเล็กทรอนิกส์กันอย่างแพร่หลายทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้มีการจัดทำข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ว่าด้วยการจัดทำหนังสือรับรองในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อกำหนดมาตรฐานและแนวทางการจัดทำหนังสือรับรองในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความน่าเชื่อถือตามกฎหมาย และสามารถใช้งานได้เช่นเดียวกับการทำธุรกรรมโดยวิธีการทั่วไป โดยมีการพัฒนาตามมาตรฐานสากล ดังนี้ 1) มาตรฐาน ISO 19005-3: 2012, Document Management 2) มาตรฐาน ETSI TS 102 778-2 V1.2.1, Electronic Signatures and Infrastructures (ESI) และ 3) มาตรฐาน ISO 16684-1:2012, Graphic technology นอกจากนี้ การออกหนังสือรับรองรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้คำนึงถึงความสอดคล้องในการใช้งานจริง ตั้งแต่การจัดทำ การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การส่ง การรับ การตรวจสอบ การนำไปใช้งานหรือประมวลผลเพื่อใช้งาน การเก็บรักษา ตลอดจนจนถึงการยกเลิกหนังสือรับรองในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

2) การลงประทับเวลาเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Timestamp)

การลงประทับเวลาเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Timestamp) เป็นการรับรองข้อมูลของเอกสารโดยผู้รับรองที่เชื่อถือได้ (Trusted Authority) เพื่อบ่งบอกว่าเอกสารนั้นมีอยู่จริง ณ เวลาที่ลงประทับ และมีข้อมูลตามที่รับรองไว้ การทำประทับเวลาจะสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้เอกสารว่าเป็นเอกสารจริงที่มีตัวตน ณ เวลาประทับ และสามารถตรวจสอบความถูกต้องในระยะยาวได้ (long-term validation) ซึ่งเป็นบริการที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับไฟล์เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Document) เป็นหลักฐานทางกฎหมายได้ ตรวจสอบได้ และเชื่อถือได้ เช่น ระบบ e-Tax Invoice by Email ได้มีการลงประทับเวลาเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Timestamping) เป็นต้น โดยบริการนี้มีการใช้งานจากหน่วยงาน 6 หน่วยงาน ได้แก่ กรมสรรพากร สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.) สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย (สอน.) โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย และสำนักงานศาลปกครอง

3) การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Signature)

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) ได้จัดทำระบบการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Signature) ซึ่งนับเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิสูจน์และยืนยันตัวตนของผู้ลงนามในเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผ่านออนไลน์ โดยมุ่งเน้นการยกระดับความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมออนไลน์ของประชาชนหรือผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ เพื่อเป็นการเสริมการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรองรับการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลบังคับทางกฎหมาย สพธอ. ได้

จัดทำข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ว่าด้วยแนวทางการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการเลือกใช้วิธีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้เหมาะสมกับการทำธุรกรรมออนไลน์ โดยสิ่งสำคัญคือมาตรฐานนี้ทำให้มีหลักฐานที่สามารถระบุเจ้าของลายมือชื่อและแสดงเจตนาเป็นเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความที่ได้ลงลายมือชื่อนั้นในการทำธุรกรรมทางออนไลน์ เช่น การอนุมัติ เห็นชอบ หรือยอมรับข้อความ การรับรองหรือยืนยันความถูกต้อง การเป็นพยานให้กับการลงลายมือชื่อของผู้อื่น เป็นต้น

4) การพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID)

ที่ผ่านมาการให้บริการของภาครัฐแก่ประชาชนและภาคธุรกิจ หรือการให้บริการของภาคธุรกิจแก่ประชาชน ประกอบด้วยขั้นตอนการพิสูจน์และยืนยันตัวตนที่มีความซับซ้อน เกิดภาระต่อผู้แสดงตนและผู้มีหน้าที่ในการตรวจสอบความถูกต้องและยืนยันตัวตน การพิสูจน์ตัวตนมักจะทำให้ผู้ทำธุรกรรมต้องไปแสดงตนต่อผู้ให้บริการ เช่น ธนาคารพาณิชย์ พร้อมทั้งส่งเอกสารหลักฐานในการพิสูจน์และยืนยันตัวตน จึงก่อให้เกิดความไม่สะดวกและเกิดภาระต่อผู้ใช้บริการ ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาประยุกต์ใช้กับการให้บริการประชาชนและภาคธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีการวางโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในเรื่องระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (National Digital ID) ที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้การประกอบธุรกิจและการทำธุรกรรมต่างๆ ภายใต้วามั่นคงปลอดภัยตามมาตรฐานสากล ซึ่งปัจจุบัน ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) มีการอ้างอิงจากมาตรฐาน NIST 800-63-3 Digital Identity Guideline ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีองค์ประกอบในกระบวนการอยู่ 4 ส่วน ได้แก่ 1) ผู้ขอใช้บริการพิสูจน์อัตลักษณ์ (Entity) คือประชาชนหรือภาคธุรกิจที่ต้องพิสูจน์ตัวตนก่อนใช้บริการ 2) ผู้ให้บริการด้านการเข้าถึงข้อมูล (ID Provider) ทำหน้าที่บริหารข้อมูลในกระบวนการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลแก่ผู้ใช้ 3) หน่วยงานผู้เข้าถึงหรือเป็นเจ้าของข้อมูลอัตลักษณ์บุคคลดิจิทัล (Authorizing Source) เป็นผู้ยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลส่วนบุคคล มักเป็นหน่วยงานเก็บข้อมูล ได้แก่ กรมการปกครอง หรือ สำนักงานเครดิตบูโร และ 4) ผู้ให้บริการที่ต้องการข้อมูลยืนยันตัวตนของผู้ใช้บริการ (Relying Party) เพื่ออนุมัติให้ผู้ใช้ได้รับบริการบางอย่าง โดย Relying Party จะขอข้อมูลจาก ID Provider และ Authorizing Source

2.3 กรอบเวทีความร่วมมือด้านมาตรฐานดิจิทัลระหว่างประเทศ

2.3.1. กรอบเวทีความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน

(International Organization for Standardization: ISO)

องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (ISO) เป็นองค์กรอิสระซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2490 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการกำหนดมาตรฐานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยให้การแลกเปลี่ยน

สินค้าและบริการให้สะดวกมากขึ้น และช่วยพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านวิชาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ โดยมาตรฐานที่กำหนดขึ้นเรียกว่า “มาตรฐานระหว่างประเทศ (International Standard ” นอกจากนี้ ISO ยังมีสมาชิกเข้าร่วมจัดทำมาตรฐานจำนวน 165 ประเทศ ซึ่งสมาชิกของ ISO แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) สมาชิกสมทบ (Member Body) เป็นตัวแทนทางด้านการมาตรฐานของประเทศ แต่ละประเทศจะมีหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่สมาชิก ISO เพียงหน่วยงานเดียว 2) สมาชิกโต้ตอบ (Correspondent Member) เป็นหน่วยงานของประเทศซึ่งยังไม่มีกิจกรรมด้านการมาตรฐานอย่างเต็มที่หรือยังไม่มีการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานเป็นการเฉพาะ และ 3) สมาชิกรับข่าวสาร (Subscriber Member) เป็นหน่วยงานในประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจต่ำ ปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นสมาชิกสมทบใน ISO ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 โดยมีสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นสมาชิกสมทบใน ISO และได้เข้าร่วมดำเนินงานกับ ISO ทั้งทางด้านบริหารและวิชาการ โดยงานด้านบริหาร ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการกำหนดนโยบาย โดยพิจารณาให้ข้อคิดเห็นและดำเนินการตอบออกเสียงให้ข้อคิดเห็น รวมทั้งส่งผู้แทนไปเข้าร่วมประชุมประจำปีและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับบรรดาสถาบันมาตรฐานต่างๆ ส่วนงานด้านวิชาการ ปัจจุบัน สมอ. ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการวิชาการ (Technical Committee: TC) และคณะอนุกรรมการวิชาการ (Subcommittee: SC) ของ ISO โดยแบ่งประเภทของการเข้าร่วมเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สมาชิกประเภทร่วมทำงาน (P-Member) และสมาชิกประเภทสังเกตการณ์ (O-Member)

หากพิจารณาบทบาทของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ในฐานะผู้แทนประเทศไทย สมอ. ได้มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิก ISO ในสมาชิกประเภทร่วมทำงาน (P-Member) จำนวน 85 คณะ และสมาชิกประเภทสังเกตการณ์ (O-Member) จำนวน 223 คณะ โดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกประเภทร่วมทำงาน (P-Member) มีการเข้าร่วมเพื่อกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลและธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

1) คณะกรรมการวิชาการ ISO/TC 68 Financial Services พัฒนามาตรฐานที่ครอบคลุมเรื่องการธนาคาร ตลาดทุน รวมถึงการจัดการสินทรัพย์ การชำระเงิน การประมวลผลบัตรเครดิต และด้านความปลอดภัยของข้อมูลสำหรับบริการทางการเงิน 2) คณะกรรมการวิชาการ ISO/TC 292 Security and Resilience พัฒนามาตรฐานที่ให้แนวทางการทำงานสำหรับองค์กรเพื่อช่วยให้องค์กรพิสูจน์ได้ว่าจะมีความสามารถในการปรับตัวและอยู่รอดในอนาคต 3) คณะกรรมการวิชาการ ISO/TC 307 Blockchain and Distributed Ledger Technologies พัฒนามาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนที่สร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นคงปลอดภัยเมื่อมีการแลกเปลี่ยนโดยไม่จำเป็นต้องมีการเฝ้าระวังจากบุคคลที่สาม (Third Party)

นอกจากนี้ ในส่วนของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกประเภทสังเกตการณ์ (O-Member) ประเทศไทยมีการเข้าร่วมเพื่อกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลและธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้ 1)

คณะกรรมการวิชาการ ISO/IEC JTC 1 Information Technology พัฒนามาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้มีความมั่นคงปลอดภัย เช่น มาตรฐาน ISO/IEC TR 20547-1:2020 Big Data มาตรฐาน ISO/IEC TR 24028:2020 Artificial Intelligence มาตรฐาน ISO/IEC TR 23842-1:2020 Information Technology For Learning, Education and Training - Human Factor Guidelines for Virtual Reality Content เป็นต้น 2) คณะกรรมการวิชาการ ISO/IEC JTC 1/SC 27 Information Security, Cybersecurity and Privacy Protection พัฒนามาตรฐานความปลอดภัยของสารสนเทศ ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ และการป้องกันความเป็นส่วนตัว เช่น มาตรฐาน ISO/IEC 17922:2017 Telebiometric Authentication Framework มาตรฐาน ISO/IEC 20008-1:2013 Anonymous Digital Signatures เป็นต้น 3) คณะกรรมการวิชาการ ISO/IEC JTC 1/SC 37 Biometrics พัฒนามาตรฐานเทคโนโลยีชีวมิติเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างระบบ เช่น มาตรฐาน ISO/IEC TR 30125:2016 Biometrics Used with Mobile Devices มาตรฐาน ISO/IEC 19785-1:2020 Common Biometric Exchange Formats Framework เป็นต้น 4) คณะกรรมการวิชาการ ISO/TC 215 Health Informatics พัฒนามาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลสุขภาพ เช่น มาตรฐาน ISO/HL7 16527:2016 HL7 Personal Health Record System Functional Model มาตรฐาน ISO 17090-4:2020 Digital Signatures for Healthcare Documents เป็นต้น และ 5) คณะกรรมการวิชาการ ISO/IEC JTC 1/SC 6 Telecommunications and Information Exchange between Systems พัฒนามาตรฐานด้านโทรคมนาคม เช่น มาตรฐาน ISO/IEC/IEEE 8802-1AR:2020 Secure Device Identity มาตรฐาน ISO/IEC/IEEE 8802-3:2021 Standard for Ethernet เป็นต้น

2.3.2. กรอบเวทีความร่วมมือกับคณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐานสาขาอิเล็กทรอนิกส์ (International Electrotechnical Commission: IEC)

คณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐานสาขาอิเล็กทรอนิกส์ (IEC) เป็นองค์การอิสระที่เริ่มก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2449 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำมาตรฐานระหว่างประเทศทางด้านไอ อีเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงดำเนินการจัดทำระบบการตรวจประเมินเพื่อการรับรองคุณภาพให้กับมาตรฐานของ IEC เพื่อเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศ การเป็นสมาชิก IEC จะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติของประเทศ แต่ละประเทศจะมีคณะกรรมการแห่งชาติได้เพียงคณะเดียว โดยสมาชิกของ IEC แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สมาชิกสมบูรณ์ (Full Member) มีสิทธิเข้าร่วมกำหนดมาตรฐาน และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มที่ และ 2) สมาชิกสมทบ (Associate Member) มีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวของ IEC แต่มีสิทธิจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรม

ประเทศไทยเป็นสมาชิกของ IEC ประเภทสมาชิกสมทบ ตั้งแต่ พ.ศ. 2534 โดยมี คณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยมาตรฐานเทคนิคทางระหว่างประเทศ (กมท.) ซึ่งแต่งตั้งโดยมติ คณะรัฐมนตรีเป็นคณะกรรมการกำหนดนโยบายการเข้าร่วมกิจกรรมกับ IEC ปัจจุบัน ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการวิชาการ (Technical committee: TC) และคณะอนุกรรมการวิชาการ (Subcommittee: SC) ของ IEC ประกอบด้วย สมาชิกประเภทร่วมทำงาน (P-Member) และสมาชิกประเภทสังเกตการณ์ (O-Member)

หากพิจารณาบทบาทของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ในฐานะผู้แทนประเทศไทย สมอ. ได้มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิก IEC ในสมาชิกประเภทร่วมทำงาน (P-Member) จำนวน 28 คณะ และสมาชิกประเภทสังเกตการณ์ (O-Member) จำนวน 56 คณะ โดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกประเภทร่วมทำงาน (P-Member) มีการเข้าร่วมเพื่อกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลและธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ คือ คณะกรรมการวิชาการ TC 65 Industrial-Process Measurement, Control and Automation พัฒนามาตรฐานสำหรับระบบและองค์ประกอบที่ใช้สำหรับกระบวนการอุตสาหกรรม การควบคุม และระบบอัตโนมัติ เช่น มาตรฐาน IEC 62832-3:2020 Digital Factory Framework เป็นต้น

ทั้งนี้ ในส่วนของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกประเภทสังเกตการณ์ (O-Member) ประเทศไทยมีการเข้าร่วมเพื่อกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลและธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้ 1) คณะกรรมการวิชาการ TC 100 Audio, Video and Multimedia Systems and Equipment พัฒนามาตรฐานการทำงานร่วมกันของระบบและอุปกรณ์ที่มีระบบเสียง วิดีโอ และมัลติมีเดีย เช่น มาตรฐาน IEC 62106-2:2021 VHF/FM sound broadcasting in the frequency range from 64,0 MHz to 108,0 MHz มาตรฐาน IEC 62605:2016 Multimedia e-publishing and e-books เป็นต้น 2) คณะกรรมการวิชาการ SyC Smart Cities Electrotechnical aspects of Smart Cities พัฒนามาตรฐานเทคโนโลยีเพื่อบูรณาการทำงานร่วมกันของระบบเมือง

2.3.3. กรอบเวทีความร่วมมือกับองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO)

องค์การการค้าโลก (WTO) เป็นองค์การระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่กำหนดกฎกติกาการค้าระหว่างประเทศ และเป็นกรอบเวทีในการเจรจาลดอุปสรรคและขจัดกีดกันทางการค้าเพื่อสนับสนุนให้การค้าระหว่างประเทศมีความเสรียิ่งขึ้น มีสมาชิกทั้งหมด 162 ประเทศ โดยประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกของ WTO ส่งผลให้ประเทศไทยมีทั้งสิทธิ (Rights) และพันธกรณี (Obligations) ที่จะต้องปฏิบัติตามความตกลงต่างๆ ซึ่งรวมถึง ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade: TBT) เป็นความตกลงที่จะมีให้ประเทศสมาชิกใช้กฎระเบียบทางวิชาการ

(Technical Regulations) มาตรฐาน (Standards) หรือกระบวนการตรวจสอบรับรอง (Conformity Assessment Procedures) มาเป็นอุปสรรคต่อการค้าและอุตสาหกรรม ซึ่งสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานตัวแทนที่ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีนี้ โดยประเทศไทยมีความร่วมมือกับองค์การการค้าโลก (WTO) โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งต่อมากระทรวงอุตสาหกรรมได้มอบหมายสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เป็นแกนกลางในการปฏิบัติตามพันธกรณีของความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barriers to Trade: TBT) โดยรับผิดชอบเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมเท่านั้น นอกจากนี้ กระทรวงพาณิชย์ได้ดำเนินการลงนามรับรองความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าด้วยเช่นกัน

2.3.4. กรอบเวทีความร่วมมือกับการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD)

การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD) เป็นองค์กรภายใต้สหประชาชาติที่ทำหน้าที่ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาระหว่างประเทศ รวมทั้งเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างประเทศในประเด็นด้านการค้า การเงิน การลงทุน และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา โดย UNCTAD มีการดำเนินงานตาม 3 เสาหลัก ได้แก่ การสร้างฉันทามติ (Consensus-building) การทำวิจัยเชิงนโยบาย (Policy-Oriented Analysis) และการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิค (Technical Cooperation) แก่ประเทศสมาชิก

ประเทศไทยส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในประเทศกับ UNCTAD ในการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านต่างๆ และใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ ผลงานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญของ UNCTAD ในการพัฒนาการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นมุมมองเพื่อประโยชน์สำหรับประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐในประเทศไทยยังมีความร่วมมือร่วมกับ UNCTAD เช่น สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ในฐานะประธานการประชุมคณะทำงาน UNCTAD Working Group on Measuring E-commerce and the Digital Economy เข้าร่วมการประชุม Intergovernmental Group of Experts (IGE) on E-commerce and the Digital Economy ครั้งที่ 4 เพื่อให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือในประเด็นพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และเศรษฐกิจดิจิทัล

2.3.5. กรอบเวทีความร่วมมือกับสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN)

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) มีความร่วมมือด้านมาตรฐานและการตรวจสอบรับรองของอาเซียนเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2535 ตามความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (Agreement on the Common Effective Preferential Tariff

(CEPT) Scheme for the ASEAN Free Trade Area) ที่มีเป้าหมายในการอำนวยความสะดวกทางการค้าโดยการขจัดอุปสรรคทางการค้าทั้งด้านภาษีและที่มิใช่ภาษีเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน ครั้งที่ 24 จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านมาตรฐานและคุณภาพของอาเซียน (ASEAN Consultative Committee for Standards and Quality: ACCSQ) ขึ้นเพื่อดำเนินการขจัดอุปสรรคทางการค้าที่มิใช่ภาษี โดยประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community: ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) โดยในส่วนของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีเป้าหมายให้เกิดการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของสินค้าและบริการ การลงทุน และมุ่งจัดตั้งให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวและเป็นฐานการผลิตเดียวกัน

บทบาทของ ACCSQ ในการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายสินค้าเสรีและอำนวยความสะดวกในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน คือการขจัดอุปสรรคทางการค้าซึ่งไม่ใช่มาตรการในด้านภาษี (Non-Tariff Barriers to Trade: NTB) อุปสรรคดังกล่าวเกิดจากการที่ประเทศสมาชิกมีมาตรฐาน (Standards) หรือกฎระเบียบทางเทคนิค (Technical Regulations) และกระบวนการตรวจสอบและรับรองที่บังคับใช้อยู่ในแต่ละประเทศแตกต่างกันจึงมีผลให้สินค้าของประเทศสมาชิกอื่นไม่สามารถที่เข้าไปจำหน่ายได้โดยสะดวก ในการขจัดอุปสรรคทางการค้าดังกล่าว ACCSQ ได้กำหนดมาตรการขึ้นมาใช้หลายมาตรการด้วยกัน โดยมาตรการที่สำคัญ ได้แก่ 1) การปรับมาตรฐาน (Standards Harmonization) เป็นการปรับมาตรฐานที่ใช้แตกต่างกัน ในแต่ละประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล เช่น มาตรฐาน ISO สำหรับผลิตภัณฑ์ทั่วไป มาตรฐาน IEC สำหรับบริภัณฑ์และอิเล็กทรอนิกส์ 2) การจัดทำความตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangement: MRA) เป็นการทำความตกลงเพื่อยอมรับผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ของประเทศสมาชิกอื่นว่าเป็นไปตามมาตรฐานโดยไม่ต้องทำการตรวจสอบซ้ำอีก และ 3) การพัฒนาระบบด้านระเบียบให้เป็นหนึ่งเดียวกัน (Single Regulatory Regime) เป็นการทำให้กฎระเบียบด้านการตรวจสอบและรับรองของอาเซียนมีความสอดคล้องกัน ทั้งยังเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกันและได้รับการยอมรับในระดับสากล

นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (ASEAN Coordinating Committee on Electronic Commerce: ACCEC) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียน รวมถึงสนับสนุนในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการค้าที่มีความน่าเชื่อถือ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสมาชิกในการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้เป็นตัวนำในการเติบโตและลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศในอาเซียน ซึ่งองค์ประกอบสำคัญที่อยู่ในข้อตกลงคือ 1) ความโปร่งใส 2) ความปลอดภัย

ทางไซเบอร์ 3) การอำนวยความสะดวกระหว่างประเทศ 4) การชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ 5) ความร่วมมือระหว่างประเทศ และ 6) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อีกทั้ง ยังมีการจัดประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านดิจิทัล ครั้งที่ 1 (2021) โดยเป็นการประยุกต์ใช้แผนแม่บทดิจิทัลของอาเซียน 2025 เพื่อนำอาเซียนสู่สังคมและเศรษฐกิจดิจิทัล สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกและปฏิบัติตามตัวชี้วัดในแผนแม่บท ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างคู่เจรจาโดยประยุกต์ใช้โปรแกรมดิจิทัลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในแผนแม่บท รวมถึงประยุกต์ใช้แนวทางการดำเนินงานสำหรับกรอบการจัดการข้อมูลอาเซียนและกลไกการไหลเวียนข้อมูลข้ามพรมแดนของอาเซียน

บทที่ 3 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.1 พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562สามารถบังคับใช้ได้กับหน่วยงานของรัฐและประชาชน ดังนี้

หน่วยงานของรัฐทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน ทั้งในฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ รวมถึงองค์กรอิสระต่างๆ โดยมีหน้าที่ในการจัดทำร่างกฎหมาย หรือมีการตรากฎหมายออกมา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องในแง่ของการจัดทำการประเมินผลสัมฤทธิ์กฎหมายว่า กฎหมายนั้นมีผลกระทบอย่างไร และการดำเนินการเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบทบัญญัติของกฎหมาย

ประชาชน เพื่อรับรองสิทธิของประชาชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกระบวนการในการตรา กฎหมาย รวมถึงไปการบังคับใช้กฎหมาย โดยการร่วมแสดงความคิดเห็นในการรับฟังความคิดเห็นของ ผู้เกี่ยวข้องการเสนอปัญหาหรือผลกระทบต่างๆ และการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายใน ขั้นตอนการจัดทำร่างและการบังคับใช้กฎหมาย การได้รับทราบถึงแนวทางปฏิบัติในการใช้ดุลพินิจของ เจ้าหน้าที่ของรัฐ (มาตรา 24) หรือการมีสิทธิร้องเรียนหรือมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการ เกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์กฎหมาย (มาตรา 34 (1))

3.1.1. สาระสำคัญ

การกำหนดให้ “กฎหมาย” หมายความว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และประมวลกฎหมาย เพื่อกำหนดประเภทของกฎหมายที่ต้องดำเนินการ และกำหนดให้ “กฎ” มีความหมายแคบกว่ากฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง โดยมุ่งใช้บังคับเฉพาะ บรรดากฎที่มีผลให้เกิดภาระแก่ประชาชนหรือการไม่

“ผู้เกี่ยวข้อง” สามารถหมายถึง หน่วยงานรัฐที่ตรากฎหมาย และหรือบังคับใช้กฎหมาย โดยหน่วยงานรัฐนี้มีหน้าที่ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำข้อมูลมา ประกอบการจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์กฎหมาย และหมายถึง ประชาชน ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ที่มีสิทธิหรือหน้าที่ หรือได้รับหรืออาจได้รับผลกระทบจากร่างกฎหมาย กฎหมาย หรือกฎ ได้แก่ ผู้ประกอบการ บุคคล หรือกลุ่มบุคคลซึ่งมีหรืออาจมีสิทธิหรือหน้าที่ หรือได้รับหรืออาจได้รับผลกระทบ รวมทั้งองค์กรที่เกี่ยวข้อง กลุ่มบุคคลหรือชุมชนซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับหรืออาจได้รับผลกระทบ รวมทั้ง องค์กรที่เกี่ยวข้องซึ่งมีวัตถุประสงค์กระทำการเพื่อประโยชน์ของกลุ่มบุคคลหรือชุมชน หน่วยงานของรัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้อง หรือที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ที่ได้รับหรืออาจได้รับผลกระทบ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น

กำหนดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นหน่วยงานของรัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่ จำเป็น ไม่เป็นการสร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น โดยมาตรา 5 และมาตรา 12 ได้กำหนดว่า หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีกฎหมายเพียงที่จำเป็นเท่านั้น โดยที่เพียงการตรากฎหมายเท่านั้นที่เป็น มาตรการหรือแนวทางในการจัดการ ไม่มีแนวทางอื่นในการบริหารจัดการ และการตรวจสอบความจำเป็น

ในการตรากฎหมาย โดยทำการพิจารณาว่ามีความจำเป็นหรือไม่ และควรยกเลิกและแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้กฎหมายสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และไม่ใช่อุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของประชาชน เพื่อไม่ให้เป็นการแก่จำเป็นโดยให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่างๆ ได้โดยสะดวก และสามารถเข้าใจกฎหมายได้ เพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง โดยวิเคราะห์โดยมีข้อมูลและเอกสารหลักฐาน ประกอบชัดเจนว่าไม่เป็นการสร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น และมีความคุ้มค่ากับภาระที่เกิดขึ้นแก่รัฐ และจำเป็น

หลักการสำคัญเกี่ยวกับการจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 77 และมาตรา 258 ค. ด้านกฎหมาย (1) ของรัฐธรรมนูญ (มาตรา 5) โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีกฎหมายพืงที่จำเป็นเท่านั้น และการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย โดยยกเลิกและแก้ไขเพิ่มเติมให้กฎหมายสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และไม่ใช่อุปสรรคต่อการใช้ชีวิตของประชาชน เพื่อไม่ให้เป็นการแก่จำเป็นโดยให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่างๆ ได้โดยสะดวก และสามารถเข้าใจกฎหมายได้ เพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

ทั้งนี้ ต้องการมีจัดการรับฟังความเห็นของผู้เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นแก่จำเป็นและนำผลมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน

โดยการจัดทำร่างกฎหมาย หน่วยงานของรัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกรณีจำเป็น และกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และกรอบเวลาในการดำเนินการต่างๆ รวมถึงการกำหนดโทษ

การกำหนดบทบัญญัติเพื่อรองรับกรณีการจัดทำร่างกฎหมายของหน่วยงานของรัฐที่หากได้ดำเนินการตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัตินั้นในส่วนที่เป็นสาระสำคัญแล้ว แม้จะไม่ครบถ้วนตามพระราชบัญญัตินี้ก็มิทำให้การจัดทำร่างกฎหมายนั้นเสียไป

“ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ” หมายถึง ขั้นตอนหรือการดำเนินการที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ต้องดำเนินการ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การวิเคราะห์ผลกระทบซึ่งหน่วยงานผู้เสนอร่างกฎหมายต้องดำเนินการในส่วนนี้ให้ครบถ้วน สำหรับหน่วยงานที่จะตรวจสอบว่าได้ดำเนินการในส่วนที่เป็นสาระสำคัญแล้วหรือไม่จะเป็นไปตามแต่ละขั้นตอน โดยมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายเพิ่มเติมก็สามารถดำเนินการให้ถูกต้อง และครบถ้วนยิ่งขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม หากมีกรณีโต้แย้งว่ามีได้มีการดำเนินการในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ แต่การดำเนินการนั้นเป็นส่วนที่เป็นรายละเอียด มาตรา 8 จึงได้บัญญัติรองรับให้กระบวนการในการตรากฎหมายในเรื่องนั้นไม่เสียไป เพื่อให้กระบวนการตรากฎหมายของประเทศจะไม่ต้องสะดุดหรือเสียไปเพียงเพราะความไม่ครบถ้วนของการดำเนินการที่เป็นเรื่องเล็กน้อย

การกำหนดให้ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นและการประเมินผลสัมฤทธิ์ไว้เป็นการเฉพาะให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น

ขั้นตอนในการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามมาตรา 17 มีดังนี้

1) การวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และผลกระทบของปัญหา โดยวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นโดยพิจารณาจากสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นข้อมูลที่มีความถูกต้อง ซึ่งควรจะต้องนำข้อมูลเชิงประจักษ์หรือสถิติที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิเคราะห์ด้วย

2) การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินการ เมื่อได้วิเคราะห์ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด ให้ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินการในเรื่องนั้นเพื่อจะดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือทำภารกิจนั้นให้เกิดผลสำเร็จ

3) การแก้ปัญหาในปัจจุบัน โดยตรวจสอบว่าสามารถใช้มาตรการหรือวิธีการอื่นที่ไม่ใช่กฎหมายในการแก้ปัญหาหรือไม่ และสามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีใดบ้าง

4) ความสัมพันธ์หรือความใกล้เคียงกับกฎหมายอื่น เพื่อตรวจสอบว่าร่างกฎหมายมีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่

5) การวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย โดยวิเคราะห์ถึงผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบที่อาจเกิดขึ้นหากจะมีกฎหมายนี้ ทั้งนี้ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย อาจวิเคราะห์ได้เป็น 1) ผลกระทบต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน ซึ่งอาจมีข้อพิจารณาว่า กฎหมายที่จะสร้างภาระหน้าที่ให้เกิดขึ้นแก่บุคคลใดบ้าง สิทธิหรือเสรีภาพ ประชาชนมีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นหรือไม่ และประชาชนจะได้รับประโยชน์อย่างไร 2) ภาระที่เกิดขึ้นแก่ภาครัฐและความพร้อมของรัฐในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย จะต้องพิจารณาถึงความพร้อมและศักยภาพของหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งนอกจากจะคำนึงถึงวิธีการและประสิทธิภาพในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายรวมถึงการสร้างความรู้และความเข้าใจเพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายให้แก่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วย 3) ผลกระทบโดยรวมอื่นที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย จะต้องพิจารณาถึงผลกระทบโดยรวมที่สำคัญทั้งด้านบวกและด้านลบที่อาจเกิดขึ้นจากการมีกฎหมาย เช่น ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ

การตรวจสอบเนื้อหาของร่างกฎหมาย ให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 21 มาตรา 23 และมาตรา 24 โดยมีการกำหนดหน่วยงานของรัฐต้องตรวจสอบและพิจารณาจัดทำร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับ หลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1) สอดคล้องและไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยในกรณีที่เป็นการจัดทำร่างพระราชบัญญัติ หรือประมวลกฎหมายต้องสอดคล้องและไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วย

- 2) สอดคล้องและไม่ขัดหรือแย้งกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ
  - 3) สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
  - 4) ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน
  - 5) ไม่ใช้ระบบอนุญาต เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเพื่อรักษาประโยชน์ของประเทศชาติหรือประชาชน หรือมีกรณีจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ ในกรณีที่จำเป็นต้องมีระบบอนุญาต การกำหนดระยะเวลาหรือขั้นตอนในการพิจารณายื่นคำขออนุญาตดำเนินการต่างๆ ต้องคำนึงถึงหลักการและสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ
  - 6) ไม่ใช้ระบบคณะกรรมการ เว้นแต่เพื่อกำหนดนโยบาย หรือกำกับ หรือกำหนดหลักเกณฑ์ หรือเพื่อการอื่นที่จำเป็น ทั้งนี้ ในกรณีที่นำระบบคณะกรรมการมาใช้ ให้ระบุให้ชัดเจนด้วยว่า มติของ คณะกรรมการผูกพันหน่วยงานที่มีผู้แทนเป็นกรรมการโดยตำแหน่งด้วย
  - 7) การมีบทบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีดุลพินิจในการออกคำสั่งทางปกครองหรือ ดำเนิน กิจการทางปกครอง ให้กระทำได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ ในกรณีที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีดุลพินิจ ให้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่เป็นสาระสำคัญไว้ในร่างกฎหมายให้ชัดเจน
  - 8) การกำหนดโทษอาญาสำหรับการกระทำความผิดใด ให้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้
    - (ก) การกระทำนั้นต้องกระทบต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยของประเทศ ความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง หรือมีผลกระทบต่อส่วนรวม
    - (ข) เป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้
  - 9) หลักเกณฑ์อื่นตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
- มาตรา 23 ในกรณีที่ร่างกฎหมายกำหนดให้ออกกฎเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องมีการกำหนดให้การใช้ดุลพินิจเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้
- 1) ไม่ขัดหรือแย้งต่อหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญรับรอง
  - 2) สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

3) สอดคล้องและปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

4) ต้องยึดหลักความพอสมควรแก่เหตุ และหลักความได้สัดส่วนระหว่างประโยชน์ที่ส่วนรวม จะได้รับกับสิทธิและเสรีภาพและประโยชน์ที่บุคคลต้องเสียไป

5) ต้องยึดหลักความเสมอภาคและต้องไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล

3.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

การศึกษาหลักเกณฑ์การตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ควรศึกษาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งประกอบไปด้วยประเภทและหลักเกณฑ์ของธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงบทลงโทษรายละเอียดดังนี้

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยเทคโนโลยีอย่างอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นฐานในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งรวมถึงการทำธุรกรรม เพื่อให้การประกอบธุรกิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว แต่เนื่องจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มีความแตกต่างจากวิธีการทำธุรกรรมซึ่งมีกฎหมายรองรับอยู่ในปัจจุบัน ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ต้องมีการรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ การรับรองวิธีการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและเป็นการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความน่าเชื่อถือ และมีผลในทางกฎหมายเช่นเดียวกับการทำธุรกรรมโดยวิธีการทั่วไปที่เคยปฏิบัติอยู่เดิม ซึ่งจะทำให้เกิดการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แพร่หลายมากขึ้น โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ติดตามดูแลการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งมีหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาการทางเทคโนโลยีเพื่อติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยมีการพัฒนามาตรฐานให้เกิดความเชื่อมั่น ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมการใช้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ที่มีการรับรองทางกฎหมายไทย และสอดคล้องกับมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับจากประเทศอื่นๆ

3.2.1. สารสำคัญ

1) คำนิยามศัพท์ที่สำคัญ (มาตรา 4)

“ธุรกรรม” หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ หรือในการดำเนินงานของรัฐตามที่กำหนดในหมวด 4

“อิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่างๆ เช่นว่านั้น

“ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ธุรกรรมที่กระทำขึ้นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

“ข้อความ” หมายความว่า เรื่องราว หรือข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบของ ตัวอักษร ตัวเลข เสียง ภาพ หรือรูปแบบอื่นใดที่สื่อความหมายได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใดๆ

“ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสาร

“ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า อักษร อักขระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

“ระบบข้อมูล” หมายความว่า กระบวนการประมวลผลด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับสร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การส่งหรือรับข้อความด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

“ผู้ส่งข้อมูล” หมายความว่า บุคคลซึ่งเป็นผู้ส่งหรือสร้างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก่อนจะมีการเก็บรักษาข้อมูลเพื่อส่งไปตามวิธีการที่ผู้นั้นกำหนด โดยบุคคลนั้นอาจจะส่งหรือสร้างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วยตนเอง หรือมีการส่งหรือสร้างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในนามหรือแทนบุคคลนั้นก็ได้ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงบุคคลที่เป็นสื่อกลางสำหรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

“ผู้รับข้อมูล” หมายความว่า บุคคลซึ่งผู้ส่งข้อมูลประสงค์จะส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ และได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ทั้งนี้ ไม่รวมถึงบุคคลที่เป็นสื่อกลางสำหรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

“บุคคลที่เป็นสื่อกลาง” หมายความว่า บุคคลซึ่งกระทำการในนามผู้อื่นในการส่ง รับ หรือเก็บรักษาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อันใดอันหนึ่งโดยเฉพาะ รวมถึงให้บริการอื่นที่เกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

“ใบรับรอง” หมายความว่า ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือการบันทึกอื่นใด ซึ่งยืนยันความเชื่อมโยงระหว่างเจ้าของลายมือชื่อกับข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

“เจ้าของลายมือชื่อ” หมายความว่า ผู้ซึ่งถือข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และสร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นในนามตนเองหรือแทนบุคคลอื่น

“คู่กรณีที่เกี่ยวข้อง” หมายความว่า ผู้ซึ่งอาจกระทำการใดๆ โดยขึ้นอยู่กับใบรับรองหรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา และให้หมายความรวมถึงนิติบุคคล คณะบุคคล หรือบุคคล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินงานของรัฐไม่ว่าในการใดๆ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

2) ใช้บังคับกับธุรกรรมทางแพ่งและพาณิชย์ที่ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และให้ใช้บังคับแก่ธุรกรรมในการดำเนินงานของรัฐ เช่น คำขอ การอนุญาต การจดทะเบียน คำสั่งทางปกครอง การชำระเงิน การประกาศหรือการดำเนินการใดๆ ตามกฎหมายกับหน่วยงานของรัฐหรือโดยหน่วยงานของรัฐ ถ้าได้กระทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ให้นำพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับและให้ถือว่ามีผลโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกับการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายในเรื่องนั้นกำหนด ทั้งนี้ ในพระราชกฤษฎีกาอาจกำหนดให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำการใดๆ หรือให้หน่วยงานของรัฐออกระเบียบเพื่อกำหนดรายละเอียดในบางกรณีด้วยก็ได้ ซึ่งพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวอาจกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตแล้วแต่กรณี ก่อนประกอบกิจการก็ได้ เว้นแต่ธุรกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดมิให้นำพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนมาใช้บังคับ และไม่มีผลกระทบกระเทือนถึงกฎหมายหรือกฎใดที่กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค (มาตรา 3, 35)

หมวด 1 ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 7-25)

การรับรองผลทางกฎหมายของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยมาตรา 27 ได้กำหนดให้ห้ามปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งกฎหมายได้มีการกำหนดการรับรองทางกฎหมายของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รายละเอียดมีดังนี้

ในกรณีที่มีการจัดทำข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ หรือมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดง และได้จัดทำข้อมูลในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง มาตรา 8 ให้ถือข้อมูลในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดงแล้ว มีผลทางกฎหมายได้ ซึ่งมาตรา 9 ได้กำหนดว่าหากบุคคลลงลายมือชื่อในหนังสือ ให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีการลงลายมือชื่อแล้ว ถ้าบุคคลนั้นใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อได้และสามารถจะแสดงได้ว่าเจ้าของลายมือชื่อนั้นรับรองข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ว่าเป็นของตน โดยวิธีดังกล่าวจะต้องเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมหรือข้อตกลงของคู่กรณี

และในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้เก็บรักษาเอกสารหรือข้อความใด ถ้าได้เก็บรักษาในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าได้มีการเก็บรักษาเอกสารหรือข้อความตามที่กฎหมายต้องการแล้ว แต่ไม่ให้ใช้บังคับกับข้อความที่ใช้เพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งหรือรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ รายละเอียดมีดังนี้

(1) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง

(2) ได้เก็บรักษาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นอยู่ในขณะที่สร้าง ส่ง หรือได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น หรืออยู่ในรูปแบบที่สามารถแสดงข้อความที่สร้าง ส่ง หรือได้รับให้ปรากฏอย่างถูกต้องได้ และ

(3) ได้เก็บรักษาข้อความส่วนที่ระบุถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง และปลายทางของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนวันและเวลาที่ส่งหรือได้รับข้อความดังกล่าว ถ้ามี

ทั้งนี้ มาตรา 11 ยังได้มีการรับรองพยานหลักฐานด้วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยห้ามไม่ให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายเพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยการพิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลดังกล่าวจะพิเคราะห์ถึงลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา หรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะหรือวิธีการรักษาความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความ ลักษณะหรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง

โดยสาระสำคัญของกฎหมายมิใช่เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความหรือกฎหมาย ลักษณะพยานโดยแท้ จึงเป็นเหตุให้ภาครัฐและเอกชนยังไม่เชื่อมั่นในระบบศาลว่าจะยอมรับผล ทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จริง และไม่มั่นใจว่าจะครอบคลุมไปถึงคดีอาญา หรือคดี ประเภทอื่นด้วยหรือไม่

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 มาตรา 11 บัญญัติ ยืนยัน รับรองสถานะทางกฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ว่าให้มีผลผูกพันกันในทางกฎหมายได้⁹ ทำให้ ศาลมีอาจปฏิเสธการรับฟังพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แต่สถานะความไม่แน่นอนของ พยาน หลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะเป็นไปไม่ได้ทั้งพยานเอกสารและพยานวัตถุ ทำให้ มีวิธี พิจารณาที่แตกต่างกันและยังส่งผลต่อการรับฟังพยานหลักฐาน ตลอดจนอาจทำให้คู่ความสับสน และมีการปฏิบัติในแต่ละคดีที่แตกต่างกันได้ รวมถึงกฎหมายไม่ได้บัญญัติถึงรายละเอียดในการนำ สืบ พิสูจน์พยาน หลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ชัดเจน ทำให้ศาลยังไม่มีแนวทางหรือหลักเกณฑ์ ในการพิจารณาความถูกต้องแท้จริงของพยานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จึงจำเป็นต้องมี การ ปรับปรุงแก้ไขกฎ หมายลักษณะพยานโดยเฉพาะที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง และประมวลกฎ หมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีบทบัญญัติรับรองเกี่ยวกับสถานะของข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ในฐานะพยานหลักฐานอีกประเภทหนึ่ง วิธีการอ้าง การนำ เสนอข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เป็น พยานหลักฐานในศาล วิธีการนำ สืบพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์รวมถึงการเผยแพร่ ข้อมูลความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป การอบรมทนายความ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นการช่วยให้การพัฒนาการทางเทคโนโลยีในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ มีมาตรฐานน่าเชื่อถือ และเป็นการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศอันสอดคล้องกับมาตรฐานที่นานาประเทศยอมรับ

นอกจากนี้ กฎหมายยังได้รับรองผลทางกฎหมายของสัญญาในรูปแบบธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 13 ที่ได้กำหนดว่า คำเสนอหรือคำสนองในการทำสัญญา อาจทำเป็นข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ และห้ามปฏิเสธการมีผลทางกฎหมายของสัญญาเพียงเพราะเหตุที่สัญญานั้นได้ทำคำ เสนอหรือคำสนองเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรวมถึงการแสดงเจตนาหรือคำบอกกล่าวของในระหว่างผู้ ส่งข้อมูลและผู้รับข้อมูล อาจทำเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ตามมาตรา 14 โดยไม่จำกัดว่าบุคคลใดเป็นผู้ ส่งข้อมูล หรือส่งโดยวิธีใด ให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นของผู้ส่งข้อมูล

ทั้งนี้ หากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ส่งโดยบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้ส่งข้อมูล เกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น หรือระบบข้อมูลที่ผู้ส่งข้อมูลหรือบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้ส่ง ข้อมูลได้กำหนดไว้ล่วงหน้าให้สามารถทำงานได้โดยอัตโนมัติ

ผู้รับข้อมูลชอบที่จะถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นของผู้ส่งข้อมูลและชอบที่จะ ดำเนินการไปตามข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ดังนี้

1) ถ้าผู้รับข้อมูลได้ตรวจสอบโดยสมควรตามวิธีการที่ได้ตกลงกับผู้ส่งข้อมูลว่าข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์เป็นของผู้ส่งข้อมูล

⁹ นิชารัตน์ สุจิตรวางกูร. (2550). ความน่าเชื่อถือทางกฎหมายของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

2) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับข้อมูลได้รับนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลซึ่งใช้วิธีการที่ผู้ส่งข้อมูลใช้ในการแสดงว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นของผู้ส่งข้อมูล ซึ่งบุคคลนั้นได้ล่วงรู้โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นกับผู้ส่งข้อมูลหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้ส่งข้อมูล โดยมีข้อยกเว้นว่า ในขณะที่ผู้รับข้อมูลได้รับแจ้งจากผู้ส่งข้อมูลว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับข้อมูลได้รับนั้นมิใช่ของผู้ส่งข้อมูล และในขณะเดียวกันผู้รับข้อมูลมีเวลาพอสมควรที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริงตามที่ได้รับแจ้งนั้น หรือเมื่อผู้รับข้อมูลได้รู้หรือควรจะรู้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมิใช่ของผู้ส่งข้อมูล หากผู้รับข้อมูลได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร หรือดำเนินการตามวิธีการที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนแล้ว

ในระหว่างผู้ส่งข้อมูลและผู้รับข้อมูล ผู้รับข้อมูลมีสิทธิถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับนั้นถูกต้องตามเจตนาของผู้ส่งข้อมูลและสามารถดำเนินการไปตามข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ เว้นแต่หากผู้รับข้อมูลได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหรือดำเนินการตามวิธีการที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนแล้ว ผู้รับข้อมูลก็จะได้รู้หรือควรจะรู้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่มีข้อผิดพลาดอันเกิดจากการส่ง โดยมาตรา 18 ได้มีการกำหนดว่า ผู้รับข้อมูลชอบที่จะถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับแต่ละชุดเป็นข้อมูลที่แยกจากกัน และสามารถดำเนินการไปตามข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แต่ละชุดนั้นได้ เว้นแต่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ชุดนั้นจะซ้ำกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อีกชุดหนึ่ง และผู้รับข้อมูลได้รู้หรือควรจะรู้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซ้ำ หากผู้รับข้อมูลได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหรือดำเนินการตามวิธีการที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนแล้ว

มาตรา 18 ได้กำหนดว่า ในกรณีที่ต้องมีการตอบแจ้งการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะผู้ส่งข้อมูลได้ร้องขอหรือตกลงกับผู้รับข้อมูลไว้ก่อนหรือขณะที่ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือปรากฏในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลมิได้ตกลงให้ตอบแจ้งการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบหรือวิธีการใดโดยเฉพาะ การตอบแจ้งการรับอาจทำได้ด้วยการติดต่อสื่อสารจากผู้รับข้อมูล ไม่ว่าจะโดยระบบข้อมูลที่ทำงานโดยอัตโนมัติหรือโดยวิธีอื่นใด หรือด้วยการกระทำใดๆ ของผู้รับข้อมูลซึ่งเพียงพอจะแสดงต่อผู้ส่งข้อมูลว่าผู้รับข้อมูลได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นแล้ว

2) ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลกำหนดเงื่อนไขว่าจะถือว่ามี การส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่อเมื่อได้รับการตอบแจ้งการรับจากผู้รับข้อมูล ให้ถือว่ายังมิได้มีการส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จนกว่าผู้ส่งข้อมูลจะได้รับการตอบแจ้งการรับแล้ว

3) ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลมิได้กำหนดเงื่อนไขตามความใน (2) และผู้ส่งข้อมูลมิได้รับการตอบแจ้งการรับนั้นภายในเวลาที่กำหนดหรือตกลงกัน หรือภายในระยะเวลาอันสมควรในกรณีที่มีได้กำหนดหรือตกลงเวลาไว้

(ก) ผู้ส่งข้อมูลอาจส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้รับข้อมูลว่าตนยังมิได้รับการตอบแจ้งการรับและกำหนดระยะเวลาอันสมควรให้ผู้รับข้อมูลตอบแจ้งการรับ และ

(ข) หากผู้ส่งข้อมูลมิได้รับการตอบแจ้งการรับภายในระยะเวลาตาม
(ก) เมื่อผู้ส่งข้อมูลบอกกล่าวแก่ผู้รับข้อมูลแล้ว ผู้ส่งข้อมูลชอบที่จะถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมิได้มีการ
ส่งเลยหรือผู้ส่งข้อมูลอาจใช้สิทธิอื่นใดที่ผู้ส่งข้อมูลมีอยู่ได้

ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลได้รับการตอบแจ้งการรับจากผู้รับข้อมูล ให้สันนิษฐานว่าผู้รับข้อมูล
ได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องแล้ว แต่ข้อสันนิษฐานดังกล่าวมิให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับ
ข้อมูลได้รับนั้นถูกต้องตรงกันกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ส่งข้อมูลได้ส่งมา

กรณีที่น่าปรากฏในการตอบแจ้งการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นเองว่าข้อมูล
อิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับข้อมูลได้รับเป็นไปตามข้อกำหนดทางเทคนิคที่ผู้ส่งข้อมูลและผู้รับข้อมูลได้ตกลงหรือ
ระบุไว้ในมาตรฐานซึ่งใช้บังคับอยู่ ให้สันนิษฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งไปนั้นได้เป็นไปตามข้อกำหนด
ทางเทคนิคทั้งหมดแล้ว และหากได้มีการส่งเมื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลที่อยู่นอกเหนือ
การควบคุมของผู้ส่งข้อมูล และการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ให้ถือว่ามีการส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นับแต่
เวลาที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูล หากผู้รับข้อมูลได้กำหนดระบบข้อมูลที่
ประสงค์จะใช้ในการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้โดยเฉพาะให้ถือว่ามีการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลนับแต่
เวลาที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูลได้กำหนดไว้แล้ว แต่ถ้าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
ดังกล่าวได้ส่งไปยังระบบข้อมูลอื่นของผู้รับข้อมูลซึ่งมิใช่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูลกำหนดไว้ ให้ถือว่ามีการรับ
ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลนับแต่เวลาที่ได้เรียกข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จากระบบข้อมูลนั้น และให้ใช้บังคับแม้
ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูลตั้งอยู่ในสถานที่อีกแห่งหนึ่งต่างหากจากสถานที่ที่ถือว่าผู้รับข้อมูลได้รับข้อมูล
อิเล็กทรอนิกส์

การส่งหรือการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ให้ถือว่าได้ส่ง ณ ที่ทำการงานของผู้ส่งข้อมูล
หรือได้รับ ณ ที่ทำการงานของผู้รับข้อมูล แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลหรือผู้รับข้อมูลมีที่ทำการงาน
หลายแห่ง ให้ถือเอาที่ทำการงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุดกับธุรกรรมนั้นเป็นที่ทำการงานเพื่อประโยชน์ตาม
วรรคหนึ่ง แต่ถ้าไม่สามารถกำหนดได้ว่าธุรกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับที่ทำการงานแห่งใดมากที่สุด ให้ถือเอา
สำนักงานใหญ่เป็นสถานที่ที่ได้รับหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ในกรณีที่ไม่มีปรากฏที่ทำการงานของผู้ส่ง
ข้อมูลหรือผู้รับข้อมูล ให้ถือเอาถิ่นที่อยู่ปกติเป็นสถานที่ที่ส่งหรือได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ แต่ไม่ทำให้
บังคับกับการส่งและการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยวิธีการทางโทรเลขและโทรพิมพ์ หรือวิธีการสื่อสารอื่น
ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

วิธีการแบบปลอดภัย มาตรการ กำหนดให้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดที่ได้
กระทำตามวิธีการแบบปลอดภัยที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ให้สันนิษฐานว่าเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้

หมวด 2 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 26-31)

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า อักษร อักษรระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่น
ใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดง

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นและเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

โดยสามารถพิจารณาว่าลายเซ็นที่มีลักษณะต่อไปนี้ว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่น่าเชื่อถือได้ตามมาตรา 26 ซึ่งไม่มีการจำกัดวิธีการในการแสดงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่น่าเชื่อถือ หรือการแสดงพยานหลักฐานใดเกี่ยวกับความไม่น่าเชื่อถือของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายละเอียดมีดังนี้

1) ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เชื่อมโยงไปยังเจ้าของลายมือชื่อโดยไม่เชื่อมโยงไปยังบุคคลอื่นภายใต้สภาพที่นำมาใช้

2) ในขณะที่สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าของลายมือชื่อโดยไม่มีการควบคุมของบุคคลอื่น

3) การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดแก่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ นับแต่เวลาที่ได้สร้างขึ้นสามารถจะตรวจพบได้

4) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นไปเพื่อรับรองความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความ การเปลี่ยนแปลงใดแก่ข้อความนั้นสามารถตรวจพบได้นับแต่เวลาที่ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

และเพื่อให้การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลตามกฎหมาย มาตรา 27 ได้กำหนดให้เจ้าของลายมือชื่อต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1) เจ้าของลายมือชื่อต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อไม่ให้มีการใช้ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับอนุญาต

2) เจ้าของลายมือชื่อต้องแจ้งให้บุคคลที่คาดหมายได้โดยมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะกระทำการใดโดยขึ้นอยู่กับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือให้บริการเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทราบโดยมิชักช้า เมื่อเจ้าของลายมือชื่อหรือควรได้รู้ว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีการแก้ไข ถูกทำลาย หรือสูญหาย หรือถูกเปิดเผยโดยมิชอบ หรือถูกล่วงรู้โดยไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือรู้จากสภาพการณ์ที่ปรากฏว่ากรณีมีความเสี่ยงมากพอที่ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ สูญหาย ถูกทำลาย ถูกแก้ไข ถูกเปิดเผยโดยมิชอบ หรือถูกล่วงรู้โดยไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3) ในกรณีมีการออกใบรับรองสนับสนุนการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรให้แน่ใจในความถูกต้องและสมบูรณ์ของการแสดงสาระสำคัญทั้งหมด ซึ่งกระทำโดยเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับใบรับรองนั้นตลอดอายุใบรับรอง หรือตามที่มีการกำหนดในใบรับรอง

เจ้าของลายมือชื่อจะต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรในกรณีมีการออกใบรับรองสนับสนุนการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้แน่ใจในความถูกต้องและสมบูรณ์ของการแสดงสาระสำคัญทั้งหมด

ในการออกใบรับรองเพื่อสนับสนุนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลทางกฎหมายเสมือนหนึ่งลายมือชื่อ ผู้ให้บริการออกใบรับรองต้องดำเนินการตามมาตรา 28 ดังต่อไปนี้

1) ปฏิบัติตามแนวนโยบายและแนวปฏิบัติที่ตนได้แสดงไว้

2) ใช้ความระมัดระวังตามสมควรให้แน่ใจในความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการแสดงสาระสำคัญทั้งหมดที่ตนได้กระทำเกี่ยวกับใบรับรองนั้นอยู่ตลอดอายุใบรับรอง หรือตามที่มีการกำหนดในใบรับรอง

3) จัดให้มีวิธีการในการเข้าถึงโดยสมควร ให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงในการแสดงสาระสำคัญทั้งหมดจากใบรับรองได้ ในเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) การระบุผู้ให้บริการออกใบรับรอง

(ข) เจ้าของลายมือชื่อซึ่งระบุในใบรับรองได้ควบคุมข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในขณะที่มีการออกใบรับรอง

(ค) ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลใช้ได้ในขณะที่หรือก่อนที่มีการออกใบรับรอง

4) จัดให้มีวิธีการเข้าถึงโดยสมควร ให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบกรณีดังต่อไปนี้จากใบรับรองหรือจากวิธีอื่น

(ก) วิธีการที่ใช้ในการระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ

(ข) ข้อจำกัดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และคุณค่าที่มีการนำข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือใบรับรอง

(ค) ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลสมบูรณ์ใช้ได้และไม่สูญหาย ถูกทำลาย ถูกแก้ไข ถูกเปิดเผยโดยมิชอบ หรือถูกล่วงรู้โดยไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

(ง) ข้อจำกัดเกี่ยวกับขอบเขตความรับผิดชอบที่ผู้ให้บริการออกใบรับรองได้ระบุไว้

(จ) การมีวิธีการให้เจ้าของลายมือชื่อส่งคำบอกกล่าว

(ฉ) การมีบริการเกี่ยวกับการเพิกถอนใบรับรองที่ทันการ

5) ในกรณีที่มีบริการให้เจ้าของลายมือชื่อส่งคำบอกกล่าวเมื่อบริการนั้นต้องมีวิธีการที่เจ้าของลายมือชื่อสามารถแจ้งได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และบริการนั้นต้องสามารถเพิกถอนใบรับรองได้ทันการ

6) ใช้ระบบ วิธีการ และบุคลากรที่เชื่อถือได้ในการให้บริการโดยให้คำนึงถึงสถานภาพทางการเงิน บุคลากร และสินทรัพย์ที่มีอยู่ คุณภาพของระบบฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ วิธีการออกใบรับรอง การขอใบรับรอง และการเก็บรักษาข้อมูลการให้บริการนั้น การจัดให้มีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเจ้าของลายมือชื่อ ที่ระบุในใบรับรองและผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าจะเป็นคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง ความ

สม่ำเสมอและขอบเขตในการตรวจสอบโดยผู้ตรวจสอบอิสระ องค์กรที่ให้การรับรองหรือให้บริการออกใบรับรองเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือการมีอยู่ของสิ่งที่กล่าวข้างต้น หรือกรณีใดๆ ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือตามมาตรา 30 โดยคู่กรณีที่เกี่ยวข้องต้องตรวจสอบความน่าเชื่อถือต้องลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และหากมีใบรับรองลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ต้องมีการดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของใบรับรอง การพักใช้ หรือการเพิกถอนใบรับรอง และปฏิบัติตามข้อจำกัดใดๆ ที่เกี่ยวกับใบรับรองด้วย

มาตรา 31 เป็นการรับรองผลทางกฎหมาย โดยกำหนดให้ใบรับรองหรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่ามียุทธศาสตร์โดยไม่ต้องคำนึงถึง สถานที่ออกใบรับรองหรือสถานที่สร้างหรือใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสถานที่ทำการงานของ ผู้ออกใบรับรองหรือเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ กรณีใบรับรองที่ออกในต่างประเทศให้มีผลตามกฎหมายในประเทศเช่นเดียวกับใบรับรองที่ออกในประเทศ หากการออกใบรับรองดังกล่าวได้ใช้ระบบที่เชื่อถือได้ไม่น้อยกว่าระบบที่เชื่อถือได้ตามพระราชบัญญัตินี้ และลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างหรือใช้ในต่างประเทศให้ถือว่ามียุทธศาสตร์ตามกฎหมายในประเทศ เช่นเดียวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างหรือใช้ในประเทศ หากการสร้างหรือใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวได้ใช้ระบบที่เชื่อถือได้ไม่น้อยกว่าระบบที่เชื่อถือได้ตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ในการพิจารณาว่าใบรับรองหรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ใดมีความเชื่อถือได้ตามวรรคสองหรือวรรคสาม ให้คำนึงถึงมาตรฐานระหว่างประเทศและปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การให้บริการออกใบรับรองเพื่อสนับสนุนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มียุทธศาสตร์เหมือนหนึ่งลายมือชื่อดั้งเดิมด้วยวิธีปกติ แต่ผู้ให้บริการออกใบรับรองนี้ต้องมีวิธีการรับรอง โดยการปฏิบัติตามแนวนโยบายและแนวปฏิบัติที่ตนได้แสดงไว้ การใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อให้มั่นใจในความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการแสดงสาระสำคัญทั้งหมดที่ตนได้กระทำเกี่ยวกับใบรับรองหรือตามที่มีการกำหนดในใบรับรอง และการจัดให้มีวิธีการในการเข้าถึงโดยสมควร การให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงในการแสดงสาระสำคัญทั้งหมดจากใบรับรองได้ การใช้ระบบ วิธีการ และบุคลากรที่เชื่อถือได้ในการให้บริการ วิธีการออกใบรับรอง การขอใบรับรองและการเก็บรักษาข้อมูลการให้บริการนั้น เป็นต้น ซึ่งคู่กรณีที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการตามสมควรในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และในกรณีที่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มีใบรับรองคู่กรณีต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ของใบรับรอง การพักใช้หรือการเพิกถอนใบรับรอง และปฏิบัติตามข้อจำกัดใดๆ ที่เกี่ยวกับใบรับรอง (มาตรา 30) โดยใบรับรองหรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นี้ให้ถือว่ามียุทธศาสตร์ทางกฎหมาย (มาตรา 31) และใบรับรองที่ออกในต่างประเทศก็ให้มีผลตามกฎหมายในประเทศเช่นเดียวกับใบรับรองที่ออกในประเทศ หากการออกใบรับรองดังกล่าวได้ใช้ระบบที่เชื่อถือได้ไม่น้อยกว่าระบบที่เชื่อถือได้ตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 31) ฤ

หมวด 3 ธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

1) บุคคลย่อมมีสิทธิประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ในกรณีที่ทำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ หรือเพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือเพื่อป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชนให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตก่อนก็ได้ โดยการกำหนดให้กรณีใดต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดโดยพิจารณาจากความเหมาะสมในการป้องกันความเสียหายตามระดับความรุนแรงของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจนั้น ซึ่งในการนี้ จะกำหนดให้หน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งแห่งใดเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแลในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวก็ได้

2) กรณีมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ หรือต้องขึ้นทะเบียน ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องแจ้งหรือขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาก่อนเริ่มประกอบธุรกิจนั้น โดย

หลักเกณฑ์และวิธีการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียนให้ออกใบรับแจ้งหรือใบรับขึ้นทะเบียนเพื่อเป็นหลักฐานการแจ้งหรือการขึ้นทะเบียนในวันที่ได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียน และให้ผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนประกอบธุรกิจนั้นได้ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียน แต่ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตรวจพบในภายหลังว่าการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ให้มีอำนาจสั่งผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนแก้ไขให้ถูกต้องหรือครบถ้วนภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่รับคำสั่งดังกล่าว ซึ่งในการประกอบธุรกิจ ผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาและตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด หากผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียน ไม่แก้ไขการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนให้ถูกต้องหรือครบถ้วน หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจ ให้คณะกรรมการพิจารณามีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองไม่เกินหนึ่งล้านบาท โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำผิด และในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นดำเนินการใดๆ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือเหมาะสมได้ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาลงโทษปรับทางปกครองให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด และถ้าผู้ถูกลงโทษปรับทางปกครองไม่ยอมชำระค่าปรับทางปกครอง ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการบังคับตามคำสั่ง ให้คณะกรรมการมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อบังคับชำระค่าปรับ ในการนี้ ถ้าศาลปกครองเห็นว่าคำสั่งให้ชำระค่าปรับนั้นชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาและบังคับให้มีการยึดหรืออายัด

ทรัพย์สินขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับได้ ทั้งนี้กรณีผู้กระทำความผิดไม่ดำเนินการแก้ไขตามคำสั่งของ คณะกรรมการหรือกระทำความผิดซ้ำอีก ให้คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งห้ามมิให้ผู้นั้นประกอบธุรกิจ ตามที่ได้แจ้งหรือขึ้นทะเบียนอีกต่อไป

3) ในกรณีที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์กรณีใดเป็นกิจการที่ต้องได้รับใบอนุญาต ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวยื่นคำ ขอรับใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งคุณสมบัติของผู้ขอรับ ใบอนุญาต หลักเกณฑ์และวิธีการขออนุญาต การออกใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การคืนใบอนุญาต และการสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา หากผู้ ได้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนหรือปฏิบัติไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ ให้คณะกรรมการพิจารณามีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองไม่เกินสองล้านบาท โดยคำนึงถึง ความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำความผิด และในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้นั้น ดำเนินการใดๆ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือเหมาะสมได้ หรือออกคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้

หมวด 4 ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ (มาตรา 35)

คำขอ การอนุญาต การจดทะเบียน คำสั่งทางปกครอง การชำระเงิน การประกาศหรือ การดำเนินการใดๆ ตามกฎหมายกับหน่วยงานของรัฐหรือโดยหน่วยงานของรัฐ ถ้าได้กระทำในรูปของ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาให้นำพระราชบัญญัตินี้มา ใช้บังคับและให้ถือว่ามิผลโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกับการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กฎหมายในเรื่องนั้นกำหนด ทั้งนี้ ในพระราชกฤษฎีกาอาจกำหนดให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องกระทำหรืองด เว้นกระทำการใดๆ หรือให้หน่วยงานของรัฐออกระเบียบเพื่อกำหนดรายละเอียดในบางกรณีด้วยก็ได้

หมวด 5 คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 36-43)

1) กำหนดให้มีคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร*เป็นประธานกรรมการ และกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรี แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้รับการสรรหาอีกจำนวนสิบสองคน โดยในจำนวนนี้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในด้าน การเงิน การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นิติศาสตร์ วิทยาการคอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์หรือวิศวกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ด้านละสองคน ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่งของแต่ละด้านต้องมาจากภาคเอกชน และให้ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เลขานุการแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการอีกไม่เกินสอง คน หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาและการเสนอชื่อบุคคลที่เห็นสมควรต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

2) ให้คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมาย อาญาในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อวางนโยบายการส่งเสริมและพัฒนา
ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง

(2) ติดตามดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทาง
อิเล็กทรอนิกส์

(3) เสนอแนะหรือให้คำปรึกษาต่อรัฐมนตรีเพื่อการตราพระราชกฤษฎีกา
ตามพระราชบัญญัตินี้

(4) ออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้
เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

(5) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น

3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่ง
อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกัน นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อตาย ลาออก คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะมีความประพฤติเสื่อมเสีย
บกพร่อง หรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ หรือหย่อนความสามารถ เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้
ความสามารถ หรือได้รับโทษจำคุกโดยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่
ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

4) กรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งให้ถือว่าคณะกรรมการประกอบด้วย
กรรมการเท่าที่เหลืออยู่ และให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการใหม่แทนภายในหกสิบวันนับแต่วันที่กรรมการ
พ้นจากตำแหน่ง และให้กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตน
แทน

5) การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน
กรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้
คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ในการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้
ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานออก
เสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

6) คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่าง
หนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการก็ได้ โดยให้ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการ

หมวด 6 บทกำหนดโทษ (มาตรา 44-46)

ผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่แจ้งหรือขึ้นทะเบียน
ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา หรือฝ่าฝืนคำสั่งห้ามการประกอบธุรกิจของ
คณะกรรมการมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับใบอนุญาตมี
โทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่กระทำโดยนิติบุคคล ผู้จัดการหรือผู้แทนนิติ
บุคคลหรือผู้ซึ่งมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของนิติบุคคลต้องรับผิดชอบในความผิดนั้นด้วย เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่า
ตนมิได้รู้เห็นหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนั้น

ผู้รักษาการตามกฎหมายและวันบังคับใช้ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตาม
พระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 6) และให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราช
กิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (มาตรา 2) ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 0118 ตอนที่ 112 หน้า 26
ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2544

บทที่ 4

การประเมินผลสัมฤทธิ์พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

4.1 วัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินการ

4.1.1. ปัญหาและความจำเป็น

จากการเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เติบโตและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ รวมถึงองค์กรต่างๆ ทั้งภาคเอกชน และภาครัฐ ที่มีแนวโน้มในการประกอบธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต(Zeithaml, Bitner, & Gremler, 2009) เพื่ออำนวยความสะดวกสบายในกิจกรรมต่างๆ อย่างคล่องตัว ความสามารถของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้การดำเนินการต่างๆ และการให้บริการมีการปรับตัวโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ โดยมีการติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ ในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงการทำธุรกรรมต่างๆ เพื่อให้สามารถใช้บริการได้ทุกที่ ทุกเวลา

การติดต่อสื่อสารที่มีแนวโน้มจะปรับเปลี่ยนวิธีการในการติดต่อสื่อสารโดยอาศัยการพัฒนาเทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่เนื่องจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวมีความแตกต่างจากวิธีการทำธุรกรรมซึ่งมีกฎหมายรองรับอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก เช่น การทำสัญญาหรือนิติกรรม กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีการกำหนดแบบในการทำสัญญาว่าสัญญาบางประเภทกฎหมายได้กำหนดว่า ต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องต่อศาลหรือใช้เป็นพยานหลักฐานไม่ได้ หรือรับรองการทำธุรกรรมไม่ได้ ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่เชื่อมั่นต่อการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการต้องทำสัญญาในรูปแบบหนังสืออย่างเดียวนั้น ซึ่งเป็นการเสียเวลา และเสียโอกาสในการทำความร่วมมือกับภาคธุรกิจที่มีข้อจำกัดด้านระยะทาง ซึ่งอาจกระทบต่อการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการ และการบริการลูกค้า¹⁰

ผู้ประกอบการขาดความเชื่อมั่นต่อการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ต่อภาครัฐและภาคเอกชน เนื่องจากในการทำสัญญา หรือนิติกรรม กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีการกำหนดแบบในการทำสัญญาว่าสัญญาบางประเภทกฎหมายได้กำหนดว่า ต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องต่อศาลหรือใช้เป็นพยานหลักฐานไม่ได้ หรือรับรองการทำธุรกรรมไม่ได้ ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่เชื่อมั่นต่อการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการต้องทำสัญญาในรูปแบบหนังสืออย่างเดียวนั้น ซึ่งเป็นการเสียเวลา และเสียโอกาสในการทำความร่วมมือกับภาคธุรกิจที่มีข้อจำกัดด้านระยะทาง ซึ่งอาจกระทบต่อการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการ และการบริการลูกค้า

นอกจากนี้ การให้บริการดิจิทัลของภาครัฐ จำเป็นต้องมีการจัดเก็บข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชนในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐจำนวนหนึ่งไม่ได้ตระหนักถึงความปลอดภัยของข้อมูลมากพอสมควร อันจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความปลอดภัยในการใช้บริการดิจิทัลของประชาชนหรือผู้ใช้บริการ

¹⁰“ยุค Digital 4.0 เมื่อโลกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก<http://www.wice.co.th/2018/01/11/digital-4-0-technology/>, 2564.

4.1.2. สาเหตุและแนวทางการดำเนินการ

ทิศทางและแนวโน้มการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านมาตรฐาน (Megatrend) ปัจจุบันเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลต่างๆ ล้วนแล้วแต่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากในอดีตเป็นอย่างมาก ทั้งรูปแบบ ประเภท ไปจนถึงแนวทางการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเหล่านั้น มาประยุกต์ใช้ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาคเอกชน หรือภาครัฐ จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการ และปรับตัวให้รองรับกับทิศทางและแนวโน้มการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล (Megatrend) ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งผู้ประกอบการมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาปรับใช้กับการดำเนินการเพื่อยกระดับการทำให้มีความสะดวก รวดเร็ว ในการเชื่อมโยงข้อมูลและบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการให้บริการภาครัฐ การขอรับบริการด้านธุรกิจผ่านทางออนไลน์ แต่เนื่องจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่มีสถานะทางกฎหมาย ทำให้ผู้ประกอบการยังคงต้องติดต่อหน่วยงานภาครัฐด้วยตนเอง และต้องใช้เอกสารในรูปแบบของกระดาษ ดังนั้น ภาครัฐควรมีการรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้สอดคล้องกับการทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ การรับรองวิธีการส่งและรับรองข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือ และมีผลในทางกฎหมายเช่นเดียวกับการทำธุรกรรมโดยวิธีการทั่วไปที่เคยปฏิบัติอยู่เดิม เพื่อผลักดันให้ภาครัฐและภาคเอกชนนำมาปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ และสอดคล้องกับแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศไทย

4.2 การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย

4.2.1. ทางเลือกที่ไม่ใช่การตรากฎหมาย

ทางเลือกหนึ่งในการส่งเสริมและรับรองการใช้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้แก่ การนำมาตรฐานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศมาปรับใช้กับผู้ประกอบการ เพื่อเป็นตัวกำหนดมาตรฐาน และให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้น ที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO) ซึ่งหากผู้ประกอบการนำกรอบมาตรฐานดังกล่าวมาใช้ การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ก็จะมีใช้ที่มีความน่าเชื่อถือเทียบเท่าระดับสากล และสามารถรองรับบริการดิจิทัลที่มีแนวโน้มจะเกิด โดยใช้อุตสาหกรรมเป็นตัวกำหนด แต่อย่างไรก็ตาม การนำมาตรฐานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศมาปรับใช้กับผู้ประกอบการ นั้นยังไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงจุดได้ เพราะไม่ใช่การรองรับสถานะทางกฎหมายของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

4.2.2. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างไร

เมื่อหน่วยงานภาครัฐจะกระทำการใดๆ ได้ ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายมอบอำนาจให้แก่หน่วยงานภาครัฐกระทำการนั้น กล่าวคือ “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีอำนาจ” เพื่อวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักนิติรัฐ ที่เรียกร้องให้มีการกำหนดนิติสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในรูปของกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป ซึ่งในการรับรองสถานะทางกฎหมายก็เช่นกัน เนื่องจากโดยปกติผู้ประกอบการสามารถใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในการตกลง หรือสื่อสารระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน หรือประชาชนทั่วไปได้ หากต้องการใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์กับหน่วยงานภาครัฐ หรือการใช้สิทธิทางศาล ก็ต้องมีการรับรองสถานะทางกฎหมายก่อน หน่วยงานภาครัฐ และ ศาล จึงจะสามารถใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้เสมือนธุรกรรมในรูปแบบกระดาษ โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เป็นการออกกฎหมาย เพื่อรับรองสถานะกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ โดยครอบคลุมถึงสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ใช้ได้แบบกระดาษ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง รองรับในเรื่อง ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบทั่วไป รองรับในเรื่อง เอกสารต้นฉบับ ซึ่งใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความตั้งแต่ข้อความเสร็จสมบูรณ์และสามารถแสดงข้อความนั้นภายหลังได้ โดยความถูกต้องให้พิจารณาถึงความครบถ้วนและไม่มีเปลี่ยนแปลงใดของข้อความ เว้นแต่การรับรองหรือบันทึกเพิ่มเติม หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตามปกติในการติดต่อสื่อสาร การเก็บรักษา หรือการแสดงผลข้อความ ซึ่งไม่มีผลต่อความถูกต้องของข้อความนั้น การเก็บรักษาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ รองรับ การนำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไปเป็นพยานหลักฐาน ในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด การแสดงเจตนา การส่ง - รับ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ รองรับ วิธีการแบบปลอดภัย เพื่อให้ผู้ประกอบการและประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้

4.2.3. ความสอดคล้องระหว่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมกับยุทธศาสตร์ชาติ หรือแผนการปฏิรูปประเทศ

การจัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มีความสอดคล้องกับแผนและนโยบายระดับชาติ ในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่สังคมดิจิทัล โดยมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนในระดับที่ 1 และ 2 ในการสนับสนุน การขับเคลื่อนให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาประเทศตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติ สรุปได้ดังนี้

นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561 – 2580) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นแผนภายใต้พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ.2560 มีวิสัยทัศน์ในการปฏิรูปประเทศไทยสู่ดิจิทัลไทยแลนด์ โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพในการพัฒนา

โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม ข้อมูล ทุนมนุษย์และทรัพยากรอื่นเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติฯ ทั้งนี้ มีการกำหนดเป้าหมายหลักในการพัฒนาที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเป็นกลไกในการปรับเปลี่ยนแนวคิดของทุกภาคส่วน ปฏิรูปกระบวนการทางธุรกิจ การผลิต การค้า และการบริการ ปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐ ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในยุทธศาสตร์ที่ 6 ในการสร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ที่ 6 ในการสร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ การพัฒนาจะมุ่งเน้นการขับเคลื่อนและตอบเป้าหมาย มีมาตรฐาน กฎหมาย กฎระเบียบ และกติกา ที่มีประสิทธิภาพทันสมัยและสอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากลที่เป็นพลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของประเทศ มุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงปลอดภัย และความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลให้กับผู้ใช้บริการที่ช่วยขับเคลื่อนประเทศสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อรองรับการเติบโตของเทคโนโลยีดิจิทัลในอนาคต อำนวยความสะดวกให้กับทุกภาค โดยมีเป้าหมายดังนี้

1) ประชาชนและภาคธุรกิจมีความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ 2) มีชุดกฎหมาย กฎระเบียบที่ทันสมัย เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล 3) มีมาตรฐานข้อมูลที่เป็นสากลเพื่อรองรับการเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ในการทำธุรกรรม

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามมาตรา 65 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างและใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเกิดการผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายและวิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใน 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีความสอดคล้องหลักในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านมาตรฐาน ผ่านการขยายตัวและการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง รวมทั้งมีขีดความสามารถทางการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นในเวทีสากล โดยมุ่งพัฒนามาตรฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) ต่อยอดอดีต (2) ปรับปัจจุบัน และ (3) สร้างคุณค่าใหม่อนาคต โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน และมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องในเรื่อง อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต ยกระดับประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมและบริการ โดยผลักดันให้ผู้ประกอบการได้รับการรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรมในระดับสากล และสร้างคลัสเตอร์อุตสาหกรรมเพื่อขยายธุรกิจไทยในอุตสาหกรรมและบริการดิจิทัล ข้อมูล ปัญญาประดิษฐ์ ระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ และอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะให้ครอบคลุมตลอดทั้งห่วงโซ่มูลค่าระดับโลก ตลอดจนยกระดับมาตรฐานธุรกิจบริการต่างๆ และประเด็นที่เกี่ยวข้องในเรื่อง โครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมไทย เชื่อมโลก รูปแบบการเชื่อมโยงด้านดิจิทัลเป็นมาตรฐานเดียวกันในระดับสากลทั้งภาครัฐและเอกชน มีการสนับสนุนธุรกิจแบบแพลตฟอร์มที่ทำให้เกิดการสร้างงานบริการในโลกดิจิทัลใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานบริการและ

บริหารของภาครัฐและเอกชน และสร้างความมั่นคงในการเชื่อมโยงเครือข่ายดิจิทัลเชื่อมต่อกับโลก ตลอดจนมีเครื่องมือบนพื้นฐานของธรรมาภิบาลข้อมูล ซึ่งครอบคลุมความปลอดภัยไซเบอร์ ความมีจริยธรรม และการไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และประเด็นเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ การสนับสนุนผู้ประกอบการในการสร้างและพัฒนาสินค้าและบริการให้มีคุณภาพมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและสามารถเชื่อมโยงการผลิตกับผู้ประกอบการรายใหญ่ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและธุรกิจรูปแบบใหม่ในอนาคต ตลอดจนการสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านมาตรฐาน โดยให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการมากขึ้น

2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีความสอดคล้องในแง่ของการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืนโดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยมีเป้าหมายในการกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ผ่านการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่บนฐานข้อมูลความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม พัฒนาระบบฐานข้อมูลมิติต่าง ๆ ของพื้นที่ให้มีความถูกต้องแม่นยำ การเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่จะเอื้อให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ และประเด็น การเสริมสร้างพลังทางสังคม โดยสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสร้างสรรค์เพื่อรองรับสังคมยุคดิจิทัล ส่งเสริมบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการให้ความรู้เรื่องสิทธิเพื่อคุ้มครองการใช้เทคโนโลยีและสื่อตามมาตรฐานความปลอดภัยและกฎหมาย

3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านมาตรฐานมีความสอดคล้องกับการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยปรับเปลี่ยนภาครัฐให้มีบทบาทและหน้าที่ในการกำกับหรือให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน ยึดหลักธรรมาภิบาล และพร้อมปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกตลอดเวลา โดยเฉพาะการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ และระบบการทำงานดิจิทัลเข้ามาใช้อย่างคุ้มค่าตามมาตรฐานสากล รวมถึงต้องมีการเชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมมีเป้าหมายเพื่อประสิทธิภาพของการบริการภาครัฐ ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส การให้บริการสาธารณะของภาครัฐได้มาตรฐานสากล โดยปรับรูปแบบและวิธีการดำเนินการของภาครัฐตามความต้องการของผู้รับบริการ มีความร่วมมือกับภาคอื่นๆ พร้อมทั้งปรับปรุงกลไกการปฏิบัติงานของภาครัฐให้มีลักษณะบูรณาการ สามารถส่งเสริมภารกิจของภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะการกำหนดกฎระเบียบที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจภาคเอกชนทุกขนาดสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว และประเด็น ภาครัฐมีความทันสมัย ทันการเปลี่ยนแปลง และมีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า เทียบได้กับมาตรฐานสากล สามารถรองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้น และทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ร่าง แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย (พ.ศ. 2563-2565)¹¹ เป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของหน่วยงานภาครัฐ ด้วยวิสัยทัศน์ รัฐบาลดิจิทัลเปิดเผย เชื่อมโยงและร่วมกันสร้างบริการที่มีคุณค่าให้ประชาชน ตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 โดยในการต่อยอดการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลนั้น ได้มีการกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลระยะ 5 ปีแรก (พ.ศ. 2561 - 2565) เพื่อการเชื่อมโยงและเปิดเผยเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล และมีเป้าหมาย ได้แก่ ยกกระดับหน่วยงานภาครัฐทำงานแบบชาญฉลาดขึ้นด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลภาครัฐเพื่อบริการที่ดีขึ้นสำหรับประชาชน และสนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ และการใช้ข้อมูล เพื่อสร้างประโยชน์แก่ทุกภาคส่วน โดยสิ่งที่ประชาชนจะได้รับ คือ บริการดิจิทัลจากภาครัฐที่สะดวก ถูกใจ ทำได้ทุกที่ทุกเวลา และสามารถติดตามการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาแบบเบ็ดเสร็จและฉับไว ภายใต้การดำเนินงานของภาครัฐ 3 ด้าน ดังนี้ (1) Digitalization ปรับเปลี่ยนรูปแบบและลดขั้นตอนการทำงานโดยพึ่งพาเทคโนโลยีที่เหมาะสมหน่วยงานของรัฐจัดทำข้อมูลและบริการในรูปแบบดิจิทัลให้สอดคล้องกัน มีระบบการชำระเงินทางดิจิทัลและระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล รวมถึงมีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยในการเข้าสู่บริการดิจิทัลของภาครัฐ (2) Digital Platform สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลภาครัฐ เพื่อการบริหารงานและการให้บริการประชาชน หน่วยงานของรัฐเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันและลดการทำข้อมูลซ้ำซ้อนโดยใช้ข้อมูลที่หน่วยงานของรัฐอื่นจัดทำมาเป็นฐานข้อมูลก่อนจัดทำข้อมูลใหม่ มีศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกลางทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัล ตลอดจน สนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐเชื่อมโยงบริการดิจิทัลเพื่อให้บริการประชาชนในรูปแบบ One-Stop Service และ (3) Open Data สนับสนุนการเปิดเผยและการใช้ข้อมูลดิจิทัล หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล (Open Government Data) มีศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและร่วมตรวจสอบการทำงานภาครัฐ รวมถึงนำข้อมูลไปพัฒนาต่อยอดได้ โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใน 3 ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกกระดับคุณภาพการให้บริการแก่ประชาชนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ยุทธศาสตร์ที่ 2 อำนวยความสะดวกภาครัฐกิจไทยด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ยุทธศาสตร์ที่ 3 ผลักดันให้เกิดธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐในทุกกระบวนการทำงานของรัฐ และยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ร่วมขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกกระดับคุณภาพการให้บริการแก่ประชาชนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาการให้บริการของภาครัฐจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนในการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของภาครัฐ โดยบูรณาการระบบการบริการภาครัฐร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการของภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาวัตถุกรรมในการบริการดิจิทัลของภาครัฐ สำหรับการอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ประชาชน รองรับวิถีชีวิตแนวใหม่ (New Normal) หรือรองรับต่อสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม รวมถึงเพิ่มความสามารถ ความมั่นคง

¹¹ สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2564). (ร่าง) แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ.2563-2565. สืบค้น 5 มีนาคม 2564, จาก <https://oldweb.dga.or.th/th/profile/2040/>

และความปลอดภัยในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลภาครัฐ และพิจารณาถึงการกำหนดกลไกหรือแนวทางปฏิบัติในการปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนในการรับบริการจากภาครัฐ

2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 อำนวยความสะดวกภาคธุรกิจไทยด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการไทยจากการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน จากการพัฒนาให้มีระบบบริการดิจิทัลและส่งเสริมการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลภาครัฐที่สามารถอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกรรมของผู้ประกอบการ รวมถึงการทบทวนปรับปรุง และพัฒนาบทกฎหมายหรือกฎระเบียบ หรือมาตรการต่างๆ ที่เอื้อต่อผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจ และส่งเสริมความสามารถในการประกอบกิจการของภาคธุรกิจจากการอำนวยความสะดวกให้ภาคธุรกิจสามารถนำข้อมูลไปพัฒนาบริการและนวัตกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศในแต่ละด้าน

3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ผลักดันให้เกิดธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐในทุกกระบวนการทำงานของรัฐ ปฏิรูปแนวทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลของภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความโปร่งใส และส่งเสริมความสามารถในการตรวจสอบได้ของการบริหารงานภาครัฐ โดยการจัดทำระบบดิจิทัลที่สามารถสนับสนุนการเปิดเผย แลกเปลี่ยน และเชื่อมโยงข้อมูลภาครัฐแบบบูรณาการร่วมกัน รวมถึงพัฒนามาตรฐาน หลักเกณฑ์ และวิธีการของระบบดิจิทัลดังกล่าวในการบริหารจัดการให้เกิดธรรมาภิบาล และเพิ่มความโปร่งใสในแต่ละกิจกรรมของภาครัฐจากการพัฒนากลไกทางดิจิทัลในการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเพื่อป้องกันการทุจริตในทุกขั้นตอน

4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ร่วมขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล ส่งเสริมและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทำงานของภาครัฐ จากการพัฒนาระบบของภาครัฐในเชิงดิจิทัลที่สามารถเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้แสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ และเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะของหน่วยงานรัฐในรูปแบบและช่องทางดิจิทัลเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก มีส่วนร่วมและสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ นอกจากนี้ยังอาจมีการจัดเวทีหรือช่องทางดิจิทัลเพื่อรับฟังความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลกับทุกภาคส่วน

จากการศึกษาด้านความสอดคล้องของนโยบายและแผนระดับชาติจะพบว่า ประเทศไทยมีแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการสนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีดิจิทัลในการขับเคลื่อนประเทศหลายฉบับที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561 – 2580 (ร่าง) แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2563-2565 เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การรับรองธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นเรื่องสำคัญ และต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติข้างต้นด้วย

4.3 ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย

4.3.1. ประชาชน/รัฐ ได้ประโยชน์อะไรจากการตรากฎหมาย

ในมิติของภาครัฐที่ได้ประโยชน์จากการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเป็นการรับรองสถานะทางกฎหมายของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่จะช่วยส่งเสริมให้ทิศทางของแผนและนโยบายระดับชาติที่ต้องการให้การทำธุรกรรมทาง

อิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศมีกรอบและขอบเขตในการรับรองธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะเป็นตัวช่วยขับเคลื่อนแผนและนโยบายระดับชาติให้บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากได้รับความเชื่อมั่นจากภาครัฐและเอกชน รวมถึงในต่างประเทศ

ประกอบกับในการผลักดันแผนและนโยบายระดับชาติจะต้องได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ ในฐานะผู้ให้บริการต่างๆ แก่ประชาชน เช่น การจดทะเบียนต่างๆ การยื่นภาษี ซึ่งจะเห็นได้ว่าภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน โดยให้ประชาชนสามารถยื่นเอกสารในรูปแบบกระดาษเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่เนื่องจากภาครัฐเป็นหน่วยงานฝ่ายปกครองและต้องดำเนินตามหลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง คือ "การกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย" ประกอบไปด้วยหลักที่สำคัญคือหลัก "ไม่มีกฎหมาย ไม่มีอำนาจ" และหลัก "เมื่อมีอำนาจต้องไม่ขัดกฎหมาย"(การกระทำทางปกครองต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย) ดังนั้นแสดงถึงการที่องค์กรหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีอำนาจกระทำการต่างๆ ได้นั้น ต้องมีกฎหมายได้ให้อำนาจไว้เพื่อให้วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการทางปกครองซึ่งมุ่งประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะบรรลุผล โดยการรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็เช่นกัน หากไม่มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ภาครัฐก็จะไม่สามารถให้บริการหรือดำเนินการที่เป็นการใช้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้

นอกจากนี้ ภาครัฐยังได้ประโยชน์อีกอย่างหนึ่งที่เป็นส่วนที่ช่วยขับเคลื่อนแผนและนโยบายระดับชาติ โดยมาตรา 37 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ มีหน้าที่และอำนาจในการส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานของรัฐ เอกชน และประชาชนให้ดำเนินกิจกรรมตามแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และสอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ในมิติของผู้ประกอบการที่เป็นคนที่ได้รับผลประโยชน์จากการตรากฎหมายนี้โดยตรง เนื่องจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในการให้บริการประชาชนหรือผู้ใช้บริการนับเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการ รวมถึงช่วยผลักดันให้ประเทศไทยสามารถก้าวสู่การเป็นประเทศไทย 4.0¹² โดยการใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์และการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยเพิ่มความสะดวกในการติดต่อหน่วยงานภาครัฐ ในเรื่องการประหยัดเวลาในกรณีที่ผู้ประกอบการต้องมีการติดต่อติดต่อกับหลายหน่วยงานและต้องมาด้วยตนเอง ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้มีส่วนช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์และส่งข้อมูลทางช่องทางออนไลน์ต่อภาครัฐได้เลย โดยไม่ต้องใช้เอกสารในรูปแบบกระดาษที่ต้องใช้เวลาในการจัดทำและระยะเวลาในการส่งเอกสารต่อภาครัฐ นอกจากนี้ หากผู้ประกอบการต้องการขอข้อมูลหรือเอกสารภาครัฐ ก็สามารถทำได้ทันทีเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการเดินทาง

นอกจากนี้ หากผู้ประกอบการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องซื้อขายตามลักษณะข้อกำหนดตามกฎหมายรับรองธุรกรรมให้มีความน่าเชื่อถือ ก็คือลักษณะและวิธีการที่ใช้ส่งหรือเก็บรักษา

¹² เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) กับอนาคตประเทศไทย. วารสาร เศรษฐกิจและสังคม ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2559

หรือสื่อสารข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ความครบถ้วนและไม่มี การเปลี่ยนแปลงของข้อความที่เก็บรักษา และการใช้หรือระบุของข้อมูลได้มีข้อกำหนดออกตามความในพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 รับรองแล้ว ก็สามารถใช้อิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นพยานหลักฐานไปแสดง ต่อศาลได้¹³

ทั้งนี้ การให้บริการดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นการให้บริการจากภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ตาม จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความมั่นคงปลอดภัยในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้น ประเทศไทยเอง สามารถที่จะพัฒนามาตรฐานการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ ทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดมาตรฐานการใช้งานที่มีความน่าเชื่อถือ ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการ ให้บริการแก่ภาครัฐและภาคเอกชน

ผู้ประกอบการสามารถลงทุนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในองค์กรได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจาก สามารถทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กับภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้ง ในด้านการประหยัดเวลา และลดต้นทุนด้านเอกสารในรูปแบบกระดาษ ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถ เปลี่ยนองค์กรให้เป็นองค์กรดิจิทัลได้อย่างเต็มรูปแบบ

โดยผลักดันให้กลุ่มธุรกิจที่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลระดับต่ำจนถึงระดับปานกลางค่อนข้างต่ำให้มี ระดับการใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น ซึ่งการผลักดันให้กลุ่มธุรกิจเหล่านี้ให้ทำการยกระดับให้เป็นกลุ่มธุรกิจที่มี การใช้เทคโนโลยีระดับปานกลางค่อนข้างสูงจนถึงระดับสูง นอกจากจะส่งผลประโยชน์อย่างเห็นได้ชัดให้กับ ตัวธุรกิจเองในระยะยาวในด้านการลดต้นทุนการดำเนินงานและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าให้สูงขึ้นแล้ว ยัง ส่งผลกระทบทางอ้อมให้อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีของมูลค่าเพิ่มในภาคดิจิทัลของประเทศให้เติบโตขึ้น ด้วย จากการศึกษาอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีของมูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นในภาคธุรกิจดิจิทัล โดยพิจารณา มูลค่าเพิ่มของกลุ่มธุรกิจที่ใช้ระดับเทคโนโลยีที่ต่างกันพบว่า กลุ่มธุรกิจที่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลระดับ ปานกลางค่อนข้างสูงจนถึงระดับสูงเป็นกลุ่มธุรกิจที่สร้างมูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นในภาคธุรกิจ

4.4 ความพร้อมของรัฐในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย

4.4.1. ความพร้อมของรัฐ

เนื่องจากการรับรองสถานะทางกฎหมายในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่ง การรับรองนี้จะทำให้ภาครัฐต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรองรับการให้บริการธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การให้บริการข้อมูลและการทำธุรกรรมของภาครัฐผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (e-Service)¹⁴ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ขอรับบริการ ซึ่งผู้ประกอบการก็เป็นหนึ่งประเภทผู้ ขอรับบริการด้วยเช่นเดียวกัน เช่น การยื่นเอกสาร ใบรับรอง หรือเอกสารยืนยันคุณสมบัติจากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง เพื่อยื่นจดทะเบียนกับภาครัฐ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันภาครัฐมีบุคลากรบางส่วนยังไม่มีความ ตระหนักรู้เกี่ยวกับด้านดิจิทัล ซึ่งรวมถึงการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลให้การดำเนินการตาม

¹³ นิชารัตน์ สุจริตวรานุกร. (2550). ความน่าเชื่อถือทางกฎหมายของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

¹⁴ การขับเคลื่อนการให้บริการแบบออนไลน์ (e-Service) ของภาครัฐ.การประชุมสัมมนาให้ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์เพื่อสนับสนุนการทำงานของกรมพัฒนา ระบบบริหาร วันพุธ ที่ 19 สิงหาคม 2563 ณ โรงแรมปรินซ์พาเลซ กรุงเทพมหานคร

นโยบายรัฐบาลดิจิทัลและการรับรองการให้บริการเกี่ยวกับการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไม่มีประสิทธิภาพ (สุทธิพัฒน์ ครองยุติ (2561)) เนื่องจากคุณภาพและทัศนคติของบุคลากรภาครัฐโดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูงบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และความ สามารถในการวางยุทธศาสตร์ที่จะนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปพัฒนาองค์กร นอกจากนี้ ในระดับที่ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศยังมีจำนวนไม่เพียงพอ ซึ่งสาเหตุสำคัญ คือขาดการส่งเสริมความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Career Path) ของบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในขณะที่เดียวกันบุคลากร ภาครัฐโดยทั่วไปยังขาดความรู้และทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ (IT Literacy) ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนา รัฐบาลดิจิทัลให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ตลอดจนทัศนคติในการปฏิบัติ ราชการของเจ้าหน้าที่รัฐในการให้บริการประชาชนยังมีอีกรูป แบบเดิม โดยไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหรือการเตรียม ความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานให้ทันสมัยและ เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

ดังนั้น ภาครัฐควรเร่งการเตรียมพร้อมดังนี้¹⁵

- 1) การปรับบทบาทภาครัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวกทางด้านดิจิทัลแบบครบวงจร เพื่อเปลี่ยนองค์กรทั้งระบบ โดยให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการรองรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์
- 2) การยกระดับขีดความสามารถทางดิจิทัลของบุคลากรภาครัฐ โดยการจัดอบรมให้แก่บุคลากรภาครัฐ¹⁶ เพื่อให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี และสามารถให้บริการแก่ผู้ขอรับบริการอย่างเหมาะสม
- 3) การสร้างการรับรู้และความเชื่อมั่นต่อระบบ e-Service ของภาครัฐ

4.5 บทสรุปจากการตรวจสอบความจำเป็น

เนื่องจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าที่ทำให้การติดต่อสื่อสารเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งรวมถึงการทำธุรกรรมที่อยู่ในรูปแบบกระดาษก็ได้เปลี่ยนเป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งส่งผลดีต่อผู้ประกอบการเป็นอย่างมาก เนื่องจากการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้ช่วยให้ผู้ประกอบการประหยัดเวลาในการจัดเตรียมเอกสาร รวมถึงการส่งเอกสาร และการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการพบปัญหาว่า ไม่สามารถทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้ เนื่องจากธุรกรรมกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่มีสถานะทางกฎหมายและความน่าเชื่อถือในการทำงาน จากการตรวจสอบแล้วเห็นว่า มาตรการที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ประกอบด้วย 2 วิธี ได้แก่ การนำมาตรฐานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศ มาปรับใช้กับผู้ประกอบการ และการตรากฎหมายที่รองรับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รายละเอียดมีดังนี้

¹⁵ Benjamin, K., & Potts, H. W. (2018). Digital transformation in government: Lessons for digital health?. Digital Health, 3(1-5). Doi: 10.1177/2055207618759168

¹⁶ จะเปลี่ยนภาครัฐไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ต้องพัฒนาคนก่อน โดยดร.ศักดิ์ เสกขุนทด ผู้อำนวยการสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์หนังสือพิมพ์ Posttoday ฉบับวันที่ 16 มีนาคม 2560 คอลัมน์ e-Government หมวดเศรษฐกิจดิจิทัล หน้า C7

การนำมาตรฐานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศมาปรับใช้กับผู้ประกอบการ โดยให้ตัวอุตสาหกรรมเป็นตัวกำหนดมาตรฐาน และให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้น ที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรระหว่างประเทศจำนวน 5 องค์กร ได้แก่ 1) องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO) 2) คณะกรรมาธิการระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐานสาขาอิเล็กทรอนิกส์ (International Electrotechnical Commission: IEC) 3) การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD) 4) องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) และ 5) สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) ซึ่งการเข้าร่วมกับองค์กรระดับสากลเหล่านี้ช่วยให้ประเทศไทยสามารถนำมาตรฐานที่ได้มีการเข้าร่วมมาพัฒนาต่อยอดในประเทศไทย เช่น การพัฒนามาตรฐานการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ร่วมกับองค์กร ISO ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ได้รับความน่าเชื่อถือในต่างประเทศ

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้ประกอบการจะมีการนำมาตรฐานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศมาปรับใช้กับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในระดับสากลตามมาตรฐานต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น แต่การทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ก็ยังไม่สามารถบังคับใช้ในทางกฎหมายได้ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีแนวทางในการรับรองสถานะทางกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่ส่งผลต่อการเติบโตและแข่งขันของผู้ประกอบการ เนื่องจากผู้ประกอบการมีอุปสรรคในการดำเนินการต่างๆ เช่น การต้องใช้เอกสารในรูปแบบเพื่อเป็นทำธุรกรรม การส่งเอกสารที่ไม่ใช่สามารถใช้ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเอกสาร การติดต่อกับผู้ประกอบการและหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการให้บริการประชาชน และยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีในการประกอบธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ที่เป็นการเสียโอกาสในธุรกิจ ซึ่งหากไม่มีการรับรองการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ประกอบการก็ไม่สามารถใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้

ดังนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจึงเป็นกฎหมายที่มีความจำเป็นในการตราเป็นกฎหมายออกมา เพื่อรองรับสถานะทางกฎหมายของธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่ประกอบไปด้วย การรับรองการทำธุรกรรมในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องต่างๆ การรับรองรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ การรับรองการกำกับดูแลธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญและมีผลกระทบวงกว้าง การรับรองการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล การรับรองการให้บริการภาครัฐด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดนพระราชบัญญัตินี้ จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เนื่องจากเป็นการทำให้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์มีสถานะทางกฎหมายและเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ควบคุมธุรกรรมที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยการจัดทำกฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์ให้กฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายกลางที่เข้าไป เสริมการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่

อาจมีข้อขัดข้องเมื่อมีการทำนิติกรรม สัญญา หรือธุรกรรมใดๆ ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้มีผลทางกฎหมายเท่าเทียมกับ การทำนิติกรรม สัญญา หรือธุรกรรมใดๆ ในรูปของกระดาษ ส่งผลให้ทำให้ผู้ประกอบการสามารถใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในการดำเนินการต่างๆ ทางธุรกิจระหว่างผู้ประกอบการไทยและต่างประเทศ ภาครัฐ และผู้ใช้บริการทั่วไป ซึ่งเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรม ส่งเสริมการแข่งขัน เพิ่มความมั่นใจให้กับผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทยในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กับผู้ประกอบการต่างชาติ และเป็นการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติ

อย่างก็ตาม แม้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เป็นกฎหมายที่มีความจำเป็นต่อผู้ประกอบการในประเทศไทย เนื่องจากกฎหมายนี้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อในทางลบแก่ผู้ประกอบการ ตัวอย่างเช่น การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563 ของรัฐบาล เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ในการป้องกัน และควบคุมการแพร่ระบาดของ COVID-19 พร้อมกับการสร้างการรับรู้และความเข้าใจแก่ประชาชน จึงมีมาตรการรณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชนอยู่อาศัยในที่พำนัก และให้ปฏิบัติงานหรือเรียนหนังสือจากที่พักอาศัย ทำให้ต้องมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยส่งเสริมในการดำเนินการต่างๆ รวมถึงการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย ซึ่งเป็นส่วนที่ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถติดต่อสื่อสารและดำเนินธุรกิจของตนต่อไปได้ทั้งภาครัฐและเอกชน

ในทางกลับกัน กลับเป็นการส่งเสริมผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจอีกด้วย แต่ในมิติของการบังคับใช้กฎหมายพบว่า ปัจจุบันในกลุ่มผู้ประกอบการมีความพร้อมในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แต่ในมิติของการบังคับใช้ พบว่า ปัจจุบันกฎหมายยังไม่สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความไม่พร้อมของภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ประกอบการ และทำให้การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวควรการปรับปรุงเพิ่มเติมแก้ไขกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ในมุมมองของภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการเห็นถึงความจำเป็นของการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาบทบาทในการประกอบธุรกิจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการทำธุรกรรมที่ต้องมีการรับส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้การดำเนินธุรกิจมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งสาระพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไข ได้แก่ การรับรองการทำธุรกรรมในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องต่างๆ การรับรองรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ การรับรองการกำกับดูแลธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญและมีผลกระทบวงกว้าง การรับรองการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล การรับรองการให้บริการภาครัฐด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่ล้วนแต่เป็นการสนับสนุนให้เกิดการประกอบธุรกิจทั้งสิ้นและสอดคล้องกับกระแสการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ยังเป็นกฎหมายที่มีความสอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580) รวมถึงแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และนโยบายและแผนสำคัญในระดับชาติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มีความจำเป็นในการตรากฎหมายและเป็นกฎหมายที่ช่วยส่งเสริมการประกอบกิจการ แต่ในมิติของการบังคับใช้กฎหมายพบว่า ปัจจุบันกฎหมายยังไม่สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความไม่พร้อมของภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ประกอบการ และทำให้การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวควรการปรับปรุงเพิ่มเติมแก้ไขกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยดังต่อไปนี้

ภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ สามารถรับรองธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากปัญหาที่สำคัญที่สุดในการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม คือ การรับรองเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของภาครัฐ ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์เมื่อต้องดำเนินการกับภาครัฐ แม้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม จะมีการกำหนดไว้แล้วก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบได้แก่ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทาง

อิเล็กทรอนิกส์ ส่งเสริมให้เกิดการใช้งานธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์¹⁷ และสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล¹⁸ เป็นหน่วยงานกลางของระบบรัฐบาลดิจิทัล ทำหน้าที่ให้บริการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่นเกี่ยวกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล โดยสองหน่วยงานนี้ควรมีการดำเนินการร่วมกันเพื่อผลักดันภาครัฐ โดยเน้นไปที่การสร้างความตระหนักรู้ให้แก่บุคลากรภาครัฐในหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ รวมไปถึงความจำเป็นในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์¹⁹

การผลักดันให้เกิดความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการภายในประเทศในเชิงบูรณาการ โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากภาครัฐและภาคเอกชน (Interoperability) เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักและสนับสนุนต่อการจัดทำมาตรฐานด้านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ในกรณีของประเทศมาเลเซียที่อาศัยความร่วมมือภายใต้ NeCC ดำเนินโครงการพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs หรือ ในประเทศเกาหลีใต้ ที่หน่วยงานภาครัฐร่วมมือกับสถาบันการศึกษาแห่งต่างๆ จัดสร้างศูนย์บ่มเพาะ/พัฒนาผู้ประกอบการ (Business Incubator Center) หรือในประเทศจีน ที่ธุรกิจแพลตฟอร์มขนาดใหญ่ในประเทศร่วมมือกับภาครัฐเพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการดั้งเดิมปรับเปลี่ยนมาสู่ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ สำหรับประเทศไทย แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคการศึกษาของประเทศหลายแห่ง ต่างมีความร่วมมือเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศอยู่หลายความร่วมมือหรือหลายข้อตกลง MOU อย่างไรก็ตาม การดำเนินการหลายครั้งยังเป็นการดำเนินการที่แยกออกจากกัน หรือมิได้มีการบูรณาการการดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบ เหมือนกับที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องผลักดันให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงานในด้านนี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการของประเทศ อันจะช่วยให้เกิดการประหยัดในงบประมาณ และทรัพยากรที่ใช้ ตลอดจนส่งผลดีต่อผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทย ยกตัวอย่างเช่น การบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทย โดยจัดตั้งสถาบันเพื่อการพัฒนาหรือฝึกอบรมขึ้นมาสำหรับพัฒนาผู้ประกอบการภายในประเทศโดยอาศัยงบประมาณและทรัพยากรระหว่างหน่วยงานที่มีความร่วมมือระหว่างกัน หรือการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและภาคการศึกษา เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่จะนำมาใช้กับการผลิตนักศึกษา ให้มีความเรียนรู้ ทักษะ และศักยภาพที่เหมาะสม และตรงต่อความต้องการในตลาดแรงงานของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

¹⁷ พ.ร.บ. สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 (มาตรา 5)

¹⁸ สำนักงานรัฐบาลดิจิทัล (5 มีนาคม 2561) DGA เดินหน้าภารกิจใหม่ เปลี่ยนผ่านภาครัฐสู่ยุคดิจิทัล. สืบค้นจาก <https://www.dga.or.th/document-sharing/article/36149/>

¹⁹ แนวทางพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/page/process_devskill_digital.pdf. [3 ตุลาคม 2562].

การอบรมให้ความรู้ด้านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แก่ภาครัฐ²⁰ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นด้านเทคโนโลยีและการรับรองการให้บริการแก่ผู้ประกอบการ เนื่องจากยังมีบุคลากรบางส่วนยังไม่ยังความตระหนักรู้เกี่ยวกับด้านดิจิทัล ซึ่งรวมถึงการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลให้การดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลดิจิทัลและการรับรองการให้บริการเกี่ยวกับการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไม่มีประสิทธิภาพ และซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติพัฒน์ ครองยุค (2561) ได้ศึกษาการนำนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ไปปฏิบัติกรณีศึกษากรมศุลกากร พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรที่ต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยี สำหรับบุคลากรที่ไม่เปิดรับเทคโนโลยีใหม่ๆ จะทำให้การดำเนินการตามแนวทางนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ไม่ประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่ได้รับการร่วมมือในการใช้เทคโนโลยีอย่างเต็มที่ บุคลากรยังไม่ทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลต่อผู้ประกอบการโดยตรงเนื่องจากไม่สามารถยื่นเอกสารธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ต่อภาครัฐได้ ซึ่งสิ่งที่ควรทำอย่างเร่งด่วนคือ การสร้างความตระหนักรู้ด้านดิจิทัลแก่ภาครัฐ ดังนี้ 1) การส่งเสริมความตระหนักรู้ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และจะช่วยยกระดับการปฏิบัติงาน รวมถึงการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) การสร้างการรับรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่บุคลากรในหน่วยงานเป็นเรื่องสำคัญต่อการพัฒนาระบบ และดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลดิจิทัลที่วางไว้ 3) การวางแผนหรือการวางนโยบาย ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ ควรมีมาตรฐานเดียวกันและเป็นการบูรณาการระหว่างหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งงบประมาณที่เหมาะสม การแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบให้รองรับกับเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นต้น 4) หน่วยงานจะต้องมีนโยบายและให้การสนับสนุนอย่างจริงจังในการส่งเสริมการลงทุนด้านเทคโนโลยี และการพัฒนาระบบต่าง ๆ เพื่อให้เชื่อมโยงข้อมูลกับทุกหน่วยงานตามนโยบายของรัฐบาล ที่จะสามารถให้บริการได้อย่างสะดวก รวดเร็วมากขึ้น

การรับรองพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้การปฏิบัติจริงสอดคล้องกับกับเจตนารมณ์ทางกฎหมาย แม้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 มีเจตนารมณ์เพื่อรองรับผลทางกฎหมายของข้อความที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความเท่าเทียมทางกฎหมายเท่าเทียมกับข้อความที่อยู่ในรูปของเอกสารกระดาษ กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์มีฐานะเป็นต้นฉบับ อย่างไรก็ตาม หากมีการจัดทำเอกสารในรูปของกระดาษมาตั้งแต่ต้นและแปลงให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ภายหลัง เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่กล่าวมาอาจมีฐานะเป็นเพียงสำเนาเอกสารก็ได้ ซึ่งความไม่แน่นอนดังกล่าวนี้ทำให้ภาครัฐและผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีการจัดเก็บเอกสารกระดาษที่เป็นต้นฉบับ ควบคู่ไปกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ไม่สามารถทำลายต้นฉบับจริงได้ เป็นเหตุให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บเอกสาร ซึ่งในทางปฏิบัติพบว่าไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่ใช้ระบบข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

²⁰ ฐิติพัฒน์ ครองยุค (2561). การนำนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ไปปฏิบัติ กรณีศึกษากรมศุลกากร.การศึกษานิพนธ์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลและธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ หน่วยงานรัฐควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการมีการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ประกอบการ โดยออกแนวทางหรือมาตรฐานที่ครอบคลุมและมีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละธุรกิจที่ค่อนข้างใหม่และธุรกิจที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงการส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์รูปแบบต่างๆ และธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับอิเล็กทรอนิกส์โดยตรงที่ประกอบไปด้วย ผู้ประกอบการขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อให้เกิดการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มากขึ้นและสอดคล้องกับนานาประเทศ ดังนี้

การส่งเสริมธุรกิจ B2C E-Commerce และ C2C E-Commerce – เนื่องด้วยผู้ประกอบการในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการ SMEs ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกิจทั้งสองรูปแบบ จึงต้องมุ่งเน้นไปที่การสนับสนุนเพื่อพัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเพียงเฉพาะแค่การจัดฝึกอบรม ให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ หรือการจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ อาจไม่เพียงพอ โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการเพื่อสนับสนุนด้านเงินทุนหรือการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และสิทธิประโยชน์ต่างๆ แก่ผู้ประกอบการ รวมไปถึงการผลักดันให้ผู้ประกอบการเหล่านี้สร้างความน่าเชื่อถือในตนเองโดยการมาจดทะเบียนการค้าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการในกลุ่มนี้หันมาประกอบธุรกิจควบคู่กันไปทั้งออฟไลน์และออนไลน์ หรือการดำเนินธุรกิจในรูปแบบ O2O E-Commerce ก็เป็นหนึ่งในแนวทางเพื่อรองรับแนวโน้มของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้น

การส่งเสริมธุรกิจ B2B E-Commerce – การส่งเสริมผู้ประกอบการในธุรกิจ B2B E-Commerce ซึ่งผู้ประกอบการในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ ได้แก่ การผลักดันให้ผู้ประกอบการในกลุ่มนี้หันมาส่งออกสินค้าไปต่างประเทศผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะช่วยขยายตลาดให้กว้างมากขึ้น และการสร้างช่องทางเพื่อให้ผู้ประกอบการไทยสามารถนำสินค้าเข้าไปขายได้บนตลาดแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต่างชาติ

การส่งเสริมธุรกิจผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม – การสนับสนุนผู้ประกอบการไทยในกลุ่มนี้ ได้แก่ การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ เช่น ความช่วยเหลือด้านเงินทุนและเทคนิค เพื่อส่งเสริมให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มเหล่านี้ นำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลมาปรับใช้ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงเว็บไซต์/แพลตฟอร์มของตนให้ดีขึ้น เพิ่มหรือสร้างรูปแบบการให้บริการใหม่ และยกระดับคุณภาพการให้บริการเพื่อดึงดูดทั้งผู้ซื้อและผู้ขายให้มาทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ภายในแพลตฟอร์มของตน

การส่งเสริมธุรกิจ สำหรับธุรกิจ E-Logistics – ตัวอย่างการส่งเสริมผู้ประกอบการในกลุ่มนี้ ได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นสำหรับ

ธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์แบบดั้งเดิม และการรณรงค์ ส่งเสริม หรือให้การสนับสนุนด้านสิทธิประโยชน์ หรือเงินทุน เพื่อให้ผู้ประกอบการไทยปรับตัวสู่รูปแบบธุรกิจ E-Logistics ที่จะตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตลาดในปัจจุบัน

การสร้างกระบวนการประเมินผลสัมฤทธิ์ให้มีความชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยได้มีข้อสังเกตว่า ปัจจุบันมีแนวทางในการประเมินผลกระทบบการก่อนจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ภายหลังการใช้บังคับกฎหมาย แต่สิ่งที่ยังไม่เห็นความชัดเจนคือแนวทางการเปรียบเทียบระหว่างการประเมินผลกระทบบการก่อนจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ภายหลังการใช้บังคับกฎหมาย รวมถึงการหาแนวทางการพิจารณาในกรณีที่ผลสัมฤทธิ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการประเมินผลกระทบบว่า แนวทางในการนำผลสัมฤทธิ์มาไปพิจารณาควรขั้นตอนอะไรต่อไป โดยก่อตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบขึ้น เพื่อให้ผลการประเมินมีความถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น และสอดคล้องกับบริบทที่เกิดขึ้นจริงในสังคม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ณิชารัตน์ สุจริตรางกูร. (2550). *ความน่าเชื่อถือทางกฎหมายของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์*. วิทยานิพนธ์
นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ (2557) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ ทีดีอาร์ไอ บทความเรื่อง
“การวิเคราะห์ผลกระทบในการออกกฎหมาย (Regulatory Impact Analysis (RIA)) เสนอใน
การประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลการศึกษา ซึ่งทีดีอาร์ไอได้รับมอบหมายจากสำนักงาน
คณะกรรมการกฤษฎีกาให้ทำการศึกษาเรื่อง กฎหมาย RIA และการวิเคราะห์ในการออกกฎหมาย
ในวันที่ 10 มิถุนายน 2557, อ้างถึงใน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
(ออนไลน์). *การพัฒนากระบวนการประเมินผลกระทบการออกกฎ ระเบียบ และกฎหมายไทย*. สืบค้น
10 มีนาคม 2564 จาก

<https://www.nesdc.go.th/download/RIA/Development%20of%20Regulatory%20.pdf>

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์, วีรวรรณ เหล่าศิริพจน์, และ ญัฐนินชา เลอพิลแบร์ต. (2557). *การวิเคราะห์
ผลกระทบในการออกกฎหมาย (Regulatory Impact Analysis)*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กรุงเทพมหานคร.

ปกรณ นิลประพันธ์, ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปตัวบทกฎหมาย: การตรวจสอบความจำเป็นในการตรา
กฎหมายใหม่และการประเมินความเหมาะสมของกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแล้ว, เอกสาร
ประกอบการบรรยายหลักสูตรผู้บริหารงานด้านกฎหมายภาครัฐระดับสูง รุ่นที่ 5, หน้า 1, อ้างถึงใน
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (ม.ป.ป.). *การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย (Ex post
evaluation of regulation)*. สืบค้น 5 มีนาคม 2564 จาก

www.krisdika.go.th/data/article77/filenew/04Doc-2.pdf

บุณณดา ทรงอิทธิสุข. (2562). *การบริหารและการบริการในภาครัฐ: รัฐบาลดิจิทัล*. รายงานสืบเนื่องจาก
การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
สืบค้น 10 มีนาคม 2564, จาก

<https://research.kpru.ac.th/research2/pages/file/28772020-01-04.pdf>

พระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562. (2562, 14 เมษายน). ราชกิจจานุ
เบกษา. เล่มที่ 136 ตอนที่ 49 ก, หน้า 45 – 57.

ภูมิพัฒน์ ครอบงุม (2561). *การนำนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ไปปฏิบัติ กรณีศึกษากิจกรรมบุคลากร. การศึกษา*
อิสระ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). *คำอธิบายสาระสำคัญของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การ*
จัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562. สืบค้น 10 มีนาคม 2564
จาก
<https://jla.coj.go.th/th/file/get/file/2019121622365747354d9c6b2f6879424855d09d112910.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital
Economy) กับอนาคตประเทศไทย. *วารสาร เศรษฐกิจและสังคม.* 53(2), 2-10.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2563). *การขับเคลื่อนการให้บริการแบบออนไลน์ (e-*
Service) ของภาครัฐ. สืบค้น 5 มีนาคม 2561, จาก
www.opdc.go.th/file/reader/SnN8fDUzNzd8fGZpbGVfdXBsb2Fk

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (ม.ป.ป.). *ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.* สืบค้น 2 มีนาคม
2564, จาก [https://ictlawcenter.etda.or.th/faqs#:~:text=ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์%20\(Electronic%20Transaction\)%20หมายถึง%20กิจกรรมใด%20ๆ,ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต%2C%20การ](https://ictlawcenter.etda.or.th/faqs#:~:text=ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์%20(Electronic%20Transaction)%20หมายถึง%20กิจกรรมใด%20ๆ,ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต%2C%20การ)

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2560). *จะเปลี่ยนภาครัฐไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ต้อง*
พัฒนาคนก่อน. สืบค้น 25 มีนาคม 2564, จาก <https://www.dga.or.th/document-sharing/article/36017/>

สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2561). *DGA เดินหน้าภารกิจใหม่ เปลี่ยนผ่านภาครัฐ*
สู่ยุคดิจิทัล. สืบค้น 5 มีนาคม 2564, จาก <https://www.dga.or.th/document-sharing/article/36149/>

สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2564). *(ร่าง) แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย*
พ.ศ.2563-2565. สืบค้น 5 มีนาคม 2564, จาก <https://oldweb.dga.or.th/th/profile/2040/>

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2562). *ความมุ่งหมายและ*
คำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. สืบค้น 2
มีนาคม 2564, จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/554417>

ภาษาอังกฤษ

Benjamin, K., & Potts, H. W. (2018). *Digital transformation in government: Lessons for digital health?*. *Digital Health*, 3(1-5). Doi: 10.1177/2055207618759168

OECD. (2008). *Introductory Handbook for Undertaking Regulatory Impact Analysis (RIA)*. Retrieved March 25, 2021, from <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/44789472.pdf>